

23–28 februari

Debatter m. m.

Fredagen den 23 februari

Sid.

Svar på fråga av herr Mattsson ang. de ekonomiska verkningarna av ett avbrott av leveransen av elkraft	4
--	---

Tisdagen den 27 februari

Svar på interpellation av herr Hanson, Per-Olof, ang. förslag till namnlag	7
--	---

Interpellationer:

av herr Nyman om upprättande av en universitetsfilial i Melansverige	9
av herr Wikner om åtgärder i syfte att minska antalet skogsbränder	10

Onsdagen den 28 februari

Sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen	13
Avveckling av fastighetsbeskattningen	22
Om en sänkning av myndighetsåldern	30
Ersättning för skada å enskild egendom genom skyddsåtgärd mot atomolycka m. m.	34
Utbildningstiden för vissa värnpliktiga	37
Om höjning av de allmänna barnbidragen	42
Om översyn av lagstiftningen beträffande köp av skog på rot	46

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 28 februari

Statsutskottets utlåtande nr 13, ang. anslag till oförutsedda utgifter	12
— nr 27, ang. anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	12
— nr 28, ang. stat för statens allmänna fastighetsfond	12
— nr 29, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde	12
— nr 30, ang. godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde	12
— nr 31, ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen	13
Bevillningsutskottets betänkande nr 8, om betalning av kvarstående skatt i fyra terminer	22
— nr 11, om befrielse från arvsskatt beträffande legat till internationell hjälpverksamhet	22
— nr 17, om avveckling av fastighetsbeskattningen, m. m.	22
Första lagutskottets utlåtande nr 9, ang. kravet på egenhändigt under-tecknande av aktiebrev	30
— nr 10, om en sänkning av myndighetsåldern	30
— nr 11, ang. talan mot avgörande i konkursmål	34
Andra lagutskottets utlåtande nr 4, om ersättning för skada å enskild egendom genom skyddsåtgärd mot atomolycka m. m.	34
— nr 5, ang. provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga	37
— nr 6, om höjning av de allmänna barnbidragen	42
Tredje lagutskottets utlåtande nr 7, ang. viss ändring av lagen om rätt till fiske	45
— nr 8, om översyn av lagstiftningen beträffande köp av skog på rot	46
— nr 9, om giltigheten av utländskt körkort	52

Fredagen den 23 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 16 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 14, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1962/63;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för svenska FN-styrkor m. m.; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 632) angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl. samt till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång;

nr 69, i anledning av en av justitieombudsmannen gjord framställning angående åtgärder i syfte att trygga justitieombudsmannaämbetets behov av kvalificerad personal; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 71, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1955 (nr 272) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet (jordförvärvslagen), dels ock i ämnet väckt motion;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 15 mars 1946 (nr 81) om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos bin; och

nr 73, i anledning av väckta motioner angående avstängning av skogsbilväg.

Ang. de ekonomiska verkningarna av ett avbrott av leveransen av elkraft

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring av övergångsbestämmelserna till lagen den 18 april 1935 (nr 113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461); och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1961 vid dess fyrtiofemte sammanträde fattade beslut.

frågor, som borde belysas närmare: orsakerna till avbrottet, riskerna under fredstid för avbrott med liknande konsekvenser, kraftindustriens beredskap under krigsförhållanden samt åtgärder som generellt bör vidtagas inom kraftindustrien med anledning av det inträffade. Även till andra myndigheter med viktiga beredskapsuppgifter — såsom telestyrelsen, järnvägsstyrelsen, civilförsvarsstyrelsen och överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap — riktades från vederbörande departement frågor med anknytning till olyckan. Dessa frågor kräver ganska ingående utredningar, och myndigheternas slutliga redogörelser kommer därför antagligen att dröja någon tid.

Preliminära rapporter har emellertid lämnats av myndigheterna rörande omständigheterna kring olyckan samt beredskapen på området m. m. En mera utförlig redogörelse härför kommer jag om en stund att lämna i andra kammaren i ett interpellationssvar, som jag låtit herr Mattsson under hand få del av. I detta sammanhang anser jag mig emellertid böra understryka att vad som hittills framkommit icke givit mig annan uppfattning än att vederbörande myndigheter och organ ägnar all tillbörlig uppmärksamhet åt de allvarliga problem, som är förbundna med vår beredskap under fred och krig mot avbrott i elförsörjningen.

Ang. de ekonomiska verkningarna av ett avbrott av leveransen av elkraft

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Mattsson* till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framställt följande fråga: »Avser statsrådet att vidtaga några beredskapsåtgärder för att förhindra att de ekonomiska verkningarna i framtiden av ett avbrott av elkraftsleveranserna blir så stora som vad nu blivit fallet i Södertälje?»

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **SKOGLUND**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Mattsson har frågat mig om jag avser att vidtaga några beredskapsåtgärder för att förhindra att de ekonomiska verkningarna i framtiden av ett avbrott av elkraftleveranserna blir så stora som vad nu blivit fallet i Södertälje.

Efter den svåra olyckan i Södertälje transformatorstation den 23 januari anmodade jag chefen för vattenfallsstyrelsen att så snart som möjligt avge en redogörelse för vissa omständigheter kring driftsstörningen. Därvid angav jag fyra

Herr **MATTSSON** (cp):

Herr talman! Jag får till statsrådet framföra mitt tack för svaret på den fråga jag ställt, och jag vill särskilt tacka för att jag beretts tillfälle taga del av det utförligare interpellationssvaret i andra kammaren nu omgående.

Det framgår att statsrådet anser att allt, som vid det tillfället kunde göras, gjordes för att snabbt avhjälpa avbrottet i elförsörjningen till Södertälje. Men det framgår också att beredskapen vid dylika avbrott icke kan anses tillfredsställande.

Olika myndigheter har ju efter södertäljeolyckan anmodats att företaga en

Ang. de ekonomiska verkningarna av ett avbrott av leveransen av elkraft
översyn av nuvarande beredskap och inkomma med de förslag, som översynen kan ge anledning till. Jag noterar med tillfredsställelse att dessa åtgärder har vidtagits.

Södertäljeolyckan var synnerligen beklaglig för dem som drabbades. Den tycks emellertid ha tjänat som något av en varningssignal och påmint om hur oerhört sårbart vårt samhälle numera är. Uppstår avbrott i elförsörjningen, blir vissa områden av vårt näringsliv totalt lamsagna. Om södertäljeolyckan bättre inpräntar detta i det allmänna medvetandet och medför bättre beredskap, är detta troligen det enda som kan skrivas på dess plussida.

Elavbrottet i Södertälje rönt stor uppmärksamhet därför att detsamma fick så stor omfattning. Men det förekommer elavbrott också på de mindre orterna, och detta blir oftast icke uppmärksammat, fastän det för de drabbade industrierna är av samma elakartade karaktär. Jag uttalar därför förhoppningen att man icke glömmor bort de mindre orterna vid den översyn som nu pågår av vår beredskap. Utan tvivel kan mycket göras, t. ex. samkörning mellan olika transformatorområden m. m.

Med detta, herr talman, ber jag ännu en gång att till statsrådet få framföra mitt tack för svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades motionen nr 546 till statsutskottet samt motionerna nr 547 och 548 till jordbruksutskottet.

Anmälades och bordlades dels följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 53, med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.;

nr 55, angående vissa anslag för militärmusiken under budgetåret 1962/63 m. m.; och

nr 63, med förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen m. m.;

dels ock Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade skrivelse nr 57, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1962/63 till oförutsedda utgifter;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1962/63 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1962/63;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde; samt

nr 31, i anledning av den av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under för flera huvudtitlar gemensamma frågor behandlade frågan om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 8, i anledning av väckta motioner om betalning av kvarstående skatt i fyra terminer;

nr 11, i anledning av väckta motioner om befrielse från arvsskatt beträffande legat till internationell hjälpverksamhet; samt

nr 17, i anledning av väckta motioner om avveckling av fastighetsbeskattningen, m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion angående kravet på egenhändigt undertecknande av aktiebrev;

nr 10, i anledning av väckt motion om en sänkning av myndighetsåldern; samt nr 11, i anledning av väckt motion angående talan mot avgörande i konkursmål;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckta motioner om ersättning för skada å enskild egendom genom skyddsåtgärd mot atomolycka m. m.;

nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 6, i anledning av väckta motioner angående höjning av de allmänna barnbidragen; ävensom

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring av lagen om rätt till fiske;

nr 8, i anledning av motioner om översyn av lagstiftningen beträffande köp av skog på rot; samt

nr 9, i anledning av motioner om giltigheten av utländskt körkort.

Anmäldes och bordlades en av herr Lager under sammanträdet till herr talmannen avlämnad motion, nr 549, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 44, angående ersättning till Ester Olsson m. fl.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.13.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 27 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 20 och den 21 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

För att möjliggöra mitt deltagande dels i ett ministerrådsmöte inom EFTA i Genève, dels vid en ministerkonferens i sjöfartsfrågor i London får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet från och med torsdagen den 1 mars till och med onsdagen den 7 mars 1962.

Stockholm den 23 februari 1962

Gunnar Lange

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronoegendom; och

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i visst fall från betalningsskyldighet till kronan.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 § 3 mom. kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om särskild varuskatt;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skattefrihet för belopp, som utgår på grund av vissa s. k. riskgarantier; och

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475), m. m.

Ang. förslag till namnlag

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet KLING, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Per-Olof Hansons interpellation angående förslag till namnlag, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Per-Olof Hanson frågat mig, vid vilken tidpunkt jag avser att förelägga riksdagen förslag till ny namnrättslag och huruvida jag avser att utforma kommande förslag till namnrättslag på sådant sätt att hittillsvarande rättspraxis om skydd för adligt namn icke skall kunna tillämpas i framtiden.

Till svar härpå får jag anföra följande.

Namnrettskommitténs år 1960 avgivna betänkande med förslag till namnlag m. m. (SOU 1960: 5) bygger i de delar, som berör släktnamn, väsentligen på resultat, som har uppnåtts vid överläggningar med motsvarande sakkunniga i Danmark och Norge. Det har emellertid ej varit möjligt för de danska, norska och svenska kommittéerna att nå fram till likformiga lagförslag; skiljaktigheter har inte kunnat undgås på vissa viktiga punkter. Försök att genom medverkan av Nordiska rådet sammanjämka ståndpunkterna har inte krönts med framgång, och i Danmark har man genomfört lagstiftningen utan att avvakta ställningstagandet till de i Norge och Sverige framlagda lagförslagen.

Inom justitiedepartementet har under 1961 namnrättskommitténs betänkande

Ang. förslag till namnlag

bearbetats på grundval av de däröver avgivna remissyttrandena. Innan förslag i ämnet remitteras till lagrådet och därefter förelägges riksdagen, har det emellertid ansetts önskvärt att söka ytterligare närma de norska och svenska förslagen till varandra. För detta ändamål har samarbete inletts mellan justitiedepartementen i Norge och Sverige. Sålunda har — efter viss förberedande skriftväxling — muntliga överläggningar ägt rum i januari 1962 mellan representanter för de båda departementen, och nya överläggningar kommer att ske under våren detta år. Det fortsatta arbetet har planlagts så, att de norska och svenska lagförslagen beräknas kunna framläggas samtidigt för parlamentarisk behandling. Såvitt nu kan bedömas, torde detta komma att ske i början av år 1963.

Vad angår interpellantens fråga om utformningen i visst avseende av förslaget till namnlag är jag i nuvarande läge inte beredd att göra annat uttalande, än att jag har min uppmärksamhet riktad på det problem, som interpellanten här åsyftar.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Tillåt mig först att till herr statsrådet få framföra mitt tack för svaret på interpellationen.

Jag finner mig på det hela taget kunna godta förklaringen till att någon proposition med förslag till ny namnlag inte kommer förrän vid nästa års riksdag. Samnordisk lagstiftning tar längre tid än annan, och det finns otvivelaktigt goda skäl att fortsätta på den inslagna vägen för att uppnå en så stor nordisk enighet som möjligt, men det har ju också lett till att Danmark mäلت sig ut ur gemenskapen och inte velat vänta med lagstiftningen för sin del.

Orsaken till att jag har interPELLERAT är att vi verkligen behöver en ny och modern lagstiftning på det här området. Det framgår ju av många omständigheter, att vi behöver en lagstiftning som röjer upp och klarar ut rättsförhållandena på det här området. Det är den ena sidan av saken, och den andra är att den

Ang. förslag till namnlag

nya lagen bör bli sådan att den motsvarar vår tids synsätt och inte drar med sig kvarlevor från gångna tiders samhällsskick, som måste te sig djupt främmande för vår syn på sådana här frågor. Till vår tids synsätt hör ingalunda bevarandet av adliga ståndsprivilegier. Det är väl sant, att vid den nuvarande riksdagsordningens antagande och ständrepresentationens upphävande borttogs inte några andra adliga ståndsprivilegier och rättigheter än sådana, som direkt ägde samband med representationsreformen, men inte desto mindre ter det sig helt främmande för modern uppfattning, att kvarvarande ståndsprivilegier ännu på 1960-talet spelar in — faktiskt spelar in — på enskilda svenska medborgares rätt till familjenamn.

Även enligt det förslag till namnlag som namnrättskommittén lade fram 1960 förekommer det, i varje fall i en övergångsbestämmelse, hänsyn till adelsprivilegier, och på min fråga, huruvida statsrådet avser att undanröja det här »fornfyndet» så att det inte ens övergångsvis kommer med i den nya lagen, ger statsrådet mig inte annat svar än att han har sin uppmärksamhet riktad på problemet.

Jag skall gärna medge att jag har en viss förståelse för statsrådets obenägenhet att göra några bindande uttalanden här som saken nu ligger till, men jag vågar hoppas att hans uppmärksamhet på problemet skall leda till att den av utredningen föreslagna femårsregeln inte kommer med i den kommande propositionen.

Behovet av ny lagstiftning har ju på ett ganska uppseendeväckande sätt illustrerats genom det senast avdömda målet, det Åkerhielmska. Här har den icke adliga grenen, som vi alla känner till, frändömts rätten att vidare bära och bruka namnet. Svaranden i detta mål har emellertid, som jag har erinrat om i min interpellation, vägrat att ansöka om nytt släktnamn, och någon möjlighet att tvinga honom härtill finns inte. Allt detta har som bekant lett till åtskilliga förvecklingar, av vilka somliga är av en rätt löjväckande karaktär.

Jag kan inte utan att kvälja dom, vilket ju talmannen inte tillåter, uttala någon som helst åsikt om högsta domstolens beslut att fränkänna den icke adliga grenen rätten att bära namnet Åkerhielm. Men låt mig erinra om att namnet av denna släktgren har burits sedan 1871 till dess man plötsligt 1958 fann att det inte gick för sig längre.

Eftersom domslutet medförde en serie obehag för vederbörande vill jag fråga, huruvida statsrådet inte skulle vilja överväga ett ingripande för att på ett rimligt sätt få saken ur världen.

Detta är alltså att fatta som en direkt fråga, och varför inte också som en vädjan, till justitieministern.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Som jag redan framhöll i mitt interpellationssvar, kan jag inte på sakens nuvarande ståndpunkt ta ställning offentligt till en detalj i ett mycket omfattande lagförslag. Så mycket kan jag emellertid säga, att den övergångsbestämmelse som herr Hanson åsyftar inte är beroende av de norska förhandlingarna, utan det är enbart vårt eget ståndpunktstagande som blir avgörande härvidlag.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag hoppas att jag inte gör ett alltför långtgående antagande om jag i justitieministerns senaste inlägg uppfattar en visserligen dold men dock någorlunda tydligt framförd åsikt i själva sakfrågan. Jag vågar därför hoppas att vi inte kommer att återfinna denna övergångsbestämmelse om adliga privilegier i den kommande propositionen.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 53, med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 55, angående vissa anslag för militärmusiken under budgetåret 1962/63 m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse nr 57, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 7 mars företaga val av tre ombud i Europarådets rådgivande församling jämte tre suppleanter för dem.

Detta förslag antogs.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 63, med förslag till lag om ändrad lydelse av 72 § växellagen m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet motionen nr 549.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 13 och 27—31, bevillningsutskottets betänkanden nr 8, 11 och 17, första lagutskottets utlåtanden nr 9—11, andra lagutskottets utlåtanden nr 4—6 samt tredje lagutskottets utlåtanden nr 7—9.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 52, med förslag till lag om likviditetskvot och kassakvot för vissa kreditinrättningar (likviditets- och kassakvotslag), m. m.;

nr 58, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1962/63, m. m.;

nr 64, angående medelsbehovet under anslaget Flygförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 m. m.; och

nr 66, angående vissa markförvärv för försvaret.

Interpellation om upprättande av en universitetsfilial i Mellansverige

Herr NYMAN (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I årets statsverksproposition har ecklesiastikministern tagit upp avvägningsproblemet mellan forskningens och de allmänna gymnasiernas behov av kompetenta akademiker. En stark konkurrens tycks råda om den akademiskt utbildade arbetskraften — en konkurrens som för närvarande särskilt missgynnar det allmänna gymnasiet och högstadiet. De gamla prognoserna om behov av och tillgång till akademiker på lärarbanan tycks inte hålla, och nya förberedes. Man kan befara att lärarbristen förvärras ytterligare allteftersom högstadiet tillväxer.

Västmanland har en väl utbyggd försöksverksamhet, som börjar omfatta allt flera klassavdelningar på högstadiet. Trots att högstadiet icke är utbyggt i nämnvärd omfattning i omkringliggande län och att Västmanland ligger nära universitetsstäderna Stockholm och Uppsala, är bristen på kompetenta lärarkrafter till försöksskolans högstadium och de allmänna gymnasier nästan katastrofal. Av de genom lärarförmedlingen i Västerås år 1961 tillsatta ämneslärartjänsterna fylldes 65 % av icke behöriga lärarkrafter. Gymnasierna drabbades minst lika hårt av bristen som enhetsskolans högstadium.

Kan ytterligare åtgärder vidtagas för att fylla behovet av kompetenta ämneslärare? Universiteten räcker inte till för närvarande »producerar» tillräckligt med lärare, bl. a. på grund av bristen på akademiska lärare. Därtill kommer bostadsbristen i universitetsstäderna. För gift student är väntetiden på familjebostad i Uppsala och Stockholm minst 4 år. Som bekant gifter sig studenterna numera allt tidigare. För ogift student är också rumsfrågan ett problem. Vad som möjligen skulle kunna göras för att åtminstone tillfälligtvis förbättra det svåra läget är att decentralisera universiteten. Skolöverstyrelsen har tagit ett berömvärt initiativ med universitetskurser, som i år bl. a. påbörjats i Västerås i skolstyrelsens

Interpellation om åtgärder i syfte att minska antalet skogsbränder

regi. De flesta deltagarna är folkskollärare, och kursverksamheten är av mer tillfällig karaktär.

En universitetsfilial borde kunna organiseras i Mellansverige icke alltför långt från Stockholm och Uppsala. 1- och 2-betygskurser skulle kunna läsas i såväl humanistiska som naturvetenskapliga ämnen. Högre betyg förutsätter studier vid universitet. I vissa ämnen kan korrespondenskurser användas. För kurser i fysik och kemi borde industriernas laboratorier kunna öppnas. En sådan universitetsfilial skulle för en tid kunna avlasta universitetet, varvid deras knappa resurser bättre skulle kunna utnyttjas och bostadsfrågan lättare ordnas för studenter.

Med anledning av det nu anförda anholder jag, herr talman, om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till en decentralisering av universitetsstudierna och till att en universitetsfilial upprättas på en försöksort i Mellansverige?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Interpellation om åtgärder i syfte att minska antalet skogsbränder

Ordet lämnades på begäran till herr WIKNER (s), som yttrade:

Herr talman! Skogsbränderna har under senare år ökat avsevärt både i antal och i fråga om avbränd areal. En jämförelse mellan femårsperioderna 1951—1955 och 1956—1960 visar att under den förstnämnda perioden i medeltal per år 1 055 ha produktiv skogsmark skövlades av brand, medan motsvarande tal för den senare femårsperioden var 1 938 ha, d. v. s. en ökning med 883 ha. Antalet skogsbränder i medeltal per år var under den förra femårsperioden 1 062 och under den senare 2 827, vilket innebär en ökning med 1 765 skogsbränder i me-

deltal per år. De angivna talen har räknats fram med ledning av uppgifter från statens brandinspektion. Helt andra siffror får man om man utgår från en längre tidsperiod (exempelvis tio år) där medeltalet avbränd areal per år ställes i förhållande till den produktiva skogsmarksarealen och frågar vad detta gör för 100 000 ha produktiv skogsmark.

Väderleksförhållanden spelar här stor roll, så det kan vara svårt att få fram rätta siffror, vilket beräkningssystem man än använder.

Orsakerna till skogsbränderna är många: åsknedslag, eld orsakad av järnvägståg, hyggesbränning, arbetseldar, tobaksrökning, camping och minderårigas handskande med eld, vartill kommer andra okända orsaker. Av alla skogsbränder under åren 1956—1960 har i medeltal ca 20,7 procent förorsakats av minderåriga — en förhållandevis hög procentsiffra.

Det är stora värden som förstörs där skogsbrand drar fram, och släcknings- och bevakningskostnader innebär dessutom stora utgifter. Det tar lång tid att genom plantering eller självåterväxt få de avbrända markerna produktiva på nytt. Även om vi vet att ca 50 procent av skogsägarna har sina skogar försäkrade, innebär skogsbrand som drabbar de ca 50 procent av den svenska skogsarealen som är oförsäkrad, stora ekonomiska förluster för ägarna. Nationalekonomiskt innebär skogsbrand, oavsett om den drabbar försäkrad eller oförsäkrad skog, betydande förluster. Skogen är en av vårt lands största naturtillgångar.

I vilken utsträckning förslaget om en ny brandlag och brandstadga, innebärande en samordning av skogsbrandförsvaret och bygdebrandförsvaret, kan medverka till en minskning av skogsbränderna, undandrar sig f. n. mitt bedömande. Såsom förebyggande åtgärd synes mig denna lagändring böra kompletteras med en intensifierad propaganda för ökad varsamhet med eld i våra skogar. Särskilt under vår och försommar, då skogsbrandsriskerna är stora, bör en ökad propaganda av nämnt slag sättas in. Det kan exempelvis ske genom film, broschy-

Interpellation om åtgärder i syfte att minska antalet skogsbränder

rer och affischer som påminner om skogsbrandsfaran och ger råd om hur skogsbränder så långt som möjligt skall kunna undvikas, och det kan ske genom propaganda och undervisning i skolorna. I det senare fallet kan lärarna hjälpa till både genom att föra detta ämne på tal under lektionerna och genom att exempelvis under sport- och friluftsdagar ge mera konkreta exempel på vad det här är fråga om. Vid sådana tillfällen kan även brandchefer eller skoglig personal medverka med rådgivning ute i markerna.

Denna propaganda skulle medföra förhållandevis låga kostnader, och det förefaller mig troligt att den skulle kunna bedrivas under ökad både ekonomisk och praktisk medverkan från försäkringsbolagen.

Svenska brandskyddsföreningen har till uppgift att bedriva propaganda för att förebygga skogsbrand och man borde enligt min mening ge dem ökat anslag för denna viktiga verksamhet.

Med stöd av vad här sagts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat den ökade skogsbrandsfrekvensen och anser statsrådet det möjligt att genom ökad propaganda av det här nu skisserade förslaget kunna åstadkomma en begränsning av skogsbränderna.

Är statsrådet i så fall beredd att undersöka vilka åtgärder som kan vidtagas och att inför den kommande våren föranstalta om sådana åtgärder.

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 550, av herr *Edström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 46, angående förskolläraryrutsbildningens organisation;

nr 551, av fröken *Ljungberg* och herr *Isacson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 46, angående förskolläraryrutsbildningens organisation;

nr 552, av herr *Eskilsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 39, angående vissa frågor berörande domänverket;

nr 553, av herr *Olsson, Ernst*, och herr *Gustafsson, Nils-Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 39, angående vissa frågor berörande domänverket; samt

nr 554, av herr *Åkesson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 39, angående vissa frågor berörande domänverket.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.27.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 28 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag får meddela att plenum nästa onsdag — alltså den 7 mars — kommer att börja kl. 10.00.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka voro så lydande:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller härmed vördsam och ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 6 till och med den 14 mars för att i samband med en pågående utredning besöka svenska beskickningar i Europa och Nordafrika.

Stockholm den 28 februari 1962

Bengt Elmgren

Till riksdagens första kammare

På grund av att vi måste delta i den studieresa till Köpenhamn och Oslo, som 1959 års radioutredning företager den 4—den 7 mars, anhålla vi om befrielse från riksdagsarbetet under dessa dagar.

Stockholm den 28 februari 1962

Lisa Mattson

Carl Eskilsson

De begärda ledigheterna beviljades.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 52, med förslag till lag om likviditetskvot och kassakvot för vissa kreditinrättningar (likviditets- och kassakvotslag), m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition

nr 58, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1962/63, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 64, angående medelsbehovet under anslaget Flygförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 m. m.; och nr 66, angående vissa markförvärv för försvaret.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 550 och 551 till statsutskottet samt motionerna nr 552—554 till jordbruksutskottet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1962/63 till oförutsedda utgifter;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1962/63 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1962/63;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av vissa avtal om överlåtelse av fastigheter inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde,

varvid utlåtandet nr 30 företogs punktvis till avgörande.

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 31, i anledning av den av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under för flera huvudtitlar gemensamma frågor behandlade frågan om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade bland för flera huvudtitlar gemensamma frågor upptagits frågan om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen.

Från vissa statliga myndigheter hade inkommit framställningar om att den arbetstidsinskränkning av högst 9 timmar i veckan, som nu kunde medgivas under högst tre månader av tiden juni—september, i stället skulle få fördelas på sex månader och förläggas så, att lördagarna bleve helt tjänstefria. Önskemål om undanröjande av förefintliga hinder mot en sådan omfördelning och förläggning av den nuvarande totala arbetstidsinskränkning under sommarmånaderna framfördes även av statstjänstemännens huvudorganisationer vid de förhandlingar om vissa lönegradsändringar m. m., som under våren 1961 ägde rum mellan civildepartementet och organisationerna. Det förutsattes i samband med förhandlingarnas avslutande, att frågan om sommartidstjänstgöringen inom statsförvaltningen skulle närmare övervägas inom civildepartementet.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle myndighet, vid vilken sommararbetstid hittills fått tillämpas, äga medgiva att arbetstiden under månaderna april—september finge inskränkas med högst 4 1/2 timmar i veckan, varvid arbetstiden under denna tid i första hand skulle förläggas så, att lördagarna bleve tjänstefria. Detta innebar, att den enligt gällande föreskrifter medgivna arbetstidsförkortningen om 9 timmar per vec-

ka skulle under 6 månader helt uttagas genom fri lördag och att sålunda ingen minskning skulle ske av den på måndag—fredag belöpande arbetstiden. Avvikelser från en på dylikt sätt förlagd sommararbetstid kunde visa sig bliva nödvändiga inom vissa speciella arbetsområden. Kungl. Maj:ts förslag hade sin grund i att en anpassning av förläggningen av arbetstiden för viss personal i statlig tjänst till vad som gällde för motsvarande personal på arbetsmarknaden i övrigt ansetts böra eftersträvas, icke minst från rekryteringssynpunkt. Arbetstidsinskränkning hade förutsatts icke skola få tillämpas i sådan omfattning, att arbetsuppgifter åsidosattes eller att därav föranleddes krav på personalökning.

I samband med förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Schött* och *Kajser* (I: 449) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Bengtson* i Solna och *Nordgren* (II: 524), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte uttala sig för att i fråga om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen valfrihet borde föreligga för vederbörande myndighet att besluta, huruvida det hittills gällande eller det nu föreslagna systemet skulle tillämpas.

Utskottet hade icke haft något att erinra emot att gällande bestämmelser i ämnet ändrades på sätt Kungl. Maj:t förordat. Det borde enligt utskottets mening bliva beroende på ingående prövning i förening med vunna erfarenheter hur långt eventuella undantagsföreskrifter på området borde sträcka sig. Utskottet — vilket bland annat erinrat om den av departementschefen angivna förutsättningen för ifrågavarande arbetstidsinskränkning, att göromålens behöriga gång inom myndigheterna medgäve det — hade i förevarande utlåtande hemställt,

1. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anför i fråga om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen;

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

2. att motionerna I: 449 och II: 524 icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet hade reservationer utan angivna yrkanden anmälts

1) av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Palm*; även som

2) av herr *Nestrup*.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag kan först som sist säga att jag sällan varit med om något så besvärligt ärende som detta. Det är ju så att vi i statsutskottets femte avdelning har för vana — eller skall jag säga ovana — att alltid respektera ett förhandlingsresultat, när ett sådant föreligger. Men frågan är nu: föreligger i detta sammanhang ett sådant förhandlingsresultat? Det är ju olika uppgifter om den saken — inte bara uppgifter utan också uppfattningar över huvud taget. Det står i handlingarna, att det förut-sattes »vid förhandlingarnas avslutning» att frågan skulle närmare övervägas inom civildepartementet. Detta kallar inte jag en överenskommelse, eller i vart fall inte ett avtal. Utskottet försöker att balansera mellan de olika synpunkterna och säger, att en förhandlingsöverenskommelse inte föreligger »i formell mening». Hur föreligger den då, frågar jag mig.

Jag hade vid frågans behandling i avdelningen över huvud taget det intrycket, att denna fråga inte var tillräckligt förberedd. Jag tänker då inte på det ralder som uppstått bland de fackliga organisationernas medlemmar — sådana där familjetvister får väl organisationerna själva sköta om så gott de kan. Men vi har bland annat från olika länsstyrelser i landet fått en del skrivelser, i vilka mycket allvarliga invändningar framförts i detta sammanhang. Jag hade — och det vill jag inte sticka under stol med — helst velat yrka avslag på föreliggande förslag, men på grund av utskottsskrivningen ges det i varje fall i någon mån hopp om att en vettig tillämpning av dessa bestämmelser trots allt kan bli möjlig.

Detta förslag syftar ju till helt fria

lördagar under sommarhalvåret och ingen minskning av arbetstiden under övriga veckodagar.

I propositionen hänvisas till rekryteringssynpunkten, som otvivelaktigt i och för sig är mycket viktig, men det är då intressant att konstatera att man från länsstyrelsernas sida starkt betonar vikten av att bibehålla nuvarande ordning just ur rekryteringssynpunkt. Vem skall vi sätta tro till, frågar jag.

Enligt förslaget skall bestämmelserna — jag kan inte hjälpa att jag, trots att jag skrivit under utskottets yrkande och bara avgivit en blank reservation, är mycket kritisk mot det hela — fortfarande vara villkorliga d. v. s. förutsättningen för arbetstidsinskränkningen är att göromålen behöriga gång inom myndigheten medger det. Det är med förlov sagt ett önsketänkande utan någon nämnvärd realitet bakom. Jag skall inte gå närmare in på en analys — det kommer väl fram synpunkter från de följande talarna i denna fråga.

På samma sätt tycker jag att det är ett önsketänkande när man konstaterar, att krav på personalökning inte får framställas med anledning av denna omläggning. Både från verkschefer och i skrivelser från länsstyrelser har betonats, att en personalökning blir nödvändig. I skrivelsen från den länsstyrelse, som förestås av landshövding Ivar Persson — som för inte så lång sedan var statsråd — betonas, att förslaget ur arbetssynpunkt är »synnerligen otillfredsställande» och ur personalsynpunkt »högst olyckligt». Jag tycker att detta är ganska kraftiga omdömen.

I de i ämnet väckta motionerna yrkas valfrihet för myndigheterna att besluta att den nuvarande eller den föreslagna ordningen skall tillämpas. Jag tycker att det är mycket som talar för en sådan lösning, men jag har blivit övertygad om att det dock skulle uppstå vissa komplikationer, om man går den vägen, en lösning som jag från början var mycket positivt inställd till. Verkscheferna skulle här komma att få en ganska otrevlig mellanställning, och detta har också framförts från deras håll. Om det

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

skulle bli en omröstning bland personalen och 49 procent är emot och 51 procent för det hela, skulle detta kunna skapa en obehaglig stämning. Jag övergav alltså så småningom den tanken.

Som jag nyss nämnde finns i propositionen och utskottsutlåtandet angivna vissa möjligheter till dispens från bestämmelserna. Utskottet säger så här: »Förslaget har karaktär av en allmän norm, från vilken avvikelser likväl förutsatts kunna visa sig bli nödvändiga inom vissa speciella arbetsområden.»

Det är denna sats som jag hoppas skall tillämpas på ett förnuftigt sätt, så att avvikelser från bestämmelserna i önskvärd utsträckning kommer att medges av Kungl. Maj:t.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag, om också med ytterst stor tveksamhet, bifall till det föreliggande förslaget.

Herr NESTRUP (fp):

Herr talman! I det stora hela kan jag instämma med föregående talare, men det är något jag skulle vilja sa tillagt.

Det förslag som nu ligger på riksdagens bord och som gäller ändring av arbetstiden under sommarhalvåret för vissa grupper av statstjänstemän, har mötts med mycket blandade känslor på många håll ute i landet, där man anser att de tjänstgöringsförhållanden man hade tidigare, med fria lördagar på sommaren och en timmes tidigare slut på tjänstgöringen de övriga veckodagarna, var mycket fördelaktigare.

Detta måste man förstå. Hemma i mitt län t. ex. har så gott som alla gått på den linjen. Det är bättre för dem att kunna taga vara på de vackra dagarna under den verkliga sommaren för att lätt och fort komma ut till sina sommarstugor och träffa familjen. De kan då rekreera sig på ett annat sätt än som är möjligt om arbetsdagen slutar senare.

Civilministern, liksom utskottet, anser att det inte minst ur rekryteringsynpunkt skulle vara bra med den föreslagna ändringen. Ifrån tjänstemannahåll nere på västkusten säger man tvärtom — man menar att den föreslagna an-

ordningen skulle vålla besvär för rekryteringen. Man betraktar det nya programmet som en standardsänkning.

Tjänstemännen på länsarbetsnämnden och alla arbetsförmedlingarna i Hallands län finner det ofördelaktigt både för sig själva och för tjänsten med den föreslagna ändringen av sommartidstjänstgöringen. Man menar att det ur verkets synpunkt är till fördel med längre arbetstid under höst, vinter och vår och kortare under sommaren, ty då är aktiviteten inom stora delar av vårt näringsliv betydligt lägre. De delar av länsstyrelsen som har med taxeringsarbetet att göra måste alltid forcera i april och maj, även under nuvarande förhållanden, och skall de bli färdiga så tidigt, som allmänheten vill, lär man inte kunna undgå en förstärkning av arbetskraften. Därmed kommer man i strid med det som står i propositionen, att det nya förslaget inte får vålla några utgifter för nya tjänstemän.

Sedan är det ju så, att tjänstemännens centrala organisationer gärna vill betrakta civilministerns förslag som en överenskommelse mellan civilministern och dem efter förhandlingar. Vi skulle således här ha att göra med en förhandlingsöverenskommelse, och sådana brukar vi ju inte gärna gå emot här i riksdagen. Jag har heller inte avgivit annat än en blank reservation här, då jag menar, att om detta skall betraktas som en förhandlingsöverenskommelse, så kan riksdagen inte lägga sig i den. Visserligen säger civilministern och utskottet att de inte är så säkra på att det är en förhandlingsöverenskommelse, men därmed må förhålla sig hur som helst.

Av utskottets skrivning tycker jag det verkar, som om civilministern här har frihet att handla. Såvitt jag kan förstå har han ganska stor frihet, och då bör det kanske inte vara omöjligt för honom att ta hänsyn till de opinionsyttringar som har förekommit — det skulle lända till glädje och nytta och man kunde undvika splittring och otrevligheter.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att i likhet med fröken Andersson få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

Herr SVENSSON, RIKARD, (s):

Herr talman! Det är inte någon ny fråga som vi nu behandlar. Fröken Andersson pekade på detta. När den sist var uppe till diskussion hade departementschefen föreslagit, att man inom några verk skulle få göra försök med att lägga den avkortade arbetstiden till fria lördagar. Detta har skett under ett par år och har slagit väl ut, och personalen önskar nu att systemet skall få utvidgas.

När vi i avdelningen och utskottet behandlade denna fråga, hade vi också ett motionspar att ta ställning till, där man yrkade på att valfrihet skulle lämnas för olika myndigheter att själva bestämma om denna ledighet skulle tas ut efter nuvarande system eller efter det system som civilministern har föreslagit.

För att få klarhet i ärendet hade vi på avdelningen föredragningar från olika håll, i vilka vi fick skälen för och emot redovisade. Det är ganska förvånande när fröken Andersson här säger, att det har varit en oklarhet över hela frågan, så att den varit svår att ta ställning till. Jag måste säga, att sällan har jag varit med och behandlat en fråga där parterna i sina föredragningar varit så fullständigt eniga som i detta fall. De lämnade väl inte plats för någon tvekan, så vitt jag kan förstå.

Förslaget innebär att man vill ändra den sedan mycket länge förekommande sommarledigheten, d. v. s. avkortningen av tjänstgöringen för statstjänarna, ifrån att gälla tre månader, då man har en avkortning med nio timmar i veckan, till att gälla sex månader, alltså hela sommarhalvåret, med en avkortning av fyra och en halv timme i veckan. Det blir alltså ingen ändring i sak, utan det blir en ändring i systemet i fråga om att ta ut denna ledighet.

Vi har inom avdelningen och även inom utskottet efter att noga ha diskuterat frågan blivit eniga, och vad som återstår efter den behandlingen har ju endast resulterat i att vi har fått ett par blanka reservationer.

Här har bl. a. av herr Nestrup sagts, att man på personalhåll skulle vara tvek-

sam och att man i vissa fall hellre skulle ha velat ha det gamla systemet. Men vid föredragningen från personalorganisationen konstaterades, att med det nuvarande systemet kunde endast 20—25 procent av medlemmarna i organisationerna tillgodogöra sig denna ledighet, medan däremot det nya systemet skulle skapa möjlighet därtill för i stort sett samtliga. Med en sådan bakgrund måste man erkänna att det nya systemet är en fördel för statstjänstemännen, och det har deras organisationer klart understrukt.

Med detta vill jag endast yrka bifall till utskottets förslag — det har för övrigt inte ställts något annat yrkande här. Jag anser att vi inte har någon anledning att befara några andra uppfattningar ute bland personalen, såsom nyss antyddes av herr Nestrup.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Efter herr Svenssons anförande börjar jag nästan ångra, att jag inte gick på blankt avslag på det hela.

Herr Svensson påstod att vi i avdelningen fått höra olika synpunkter. Ja, vi har fått en hel rad skrivelser, där olika synpunkter kommit fram, men ingen av dem från organisationerna, som deltog i föredragningen inom avdelningen, representerade den opposition som har kommit fram; i varje fall kom det inte fram några invändningar annat än mycket i förbigående.

Eftersom det här tydligen också skall tas upp ett inbördes gräl vill jag vända mig till herr Nestrup, som sade att om organisationerna betraktar detta som en överenskommelse, så kan riksdagen inte lägga sig i denna sak. Jag frågar då: Varför skall vi i så fall alls sitta och behandla problemet här i riksdagen? Då kunde vi ju slippa ifrån alltsammans.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Som motionär i ärendet ber jag att få säga några ord. Som statstjänsteman och sedan mer än 25 år knu-

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

ten till landsstaten har jag erfarenhet från detta område och vet att befattningshavarna själva uppfattar det gamla systemet, alltså med en sommartid som är koncentrerad till tre verkliga sommarmånader, som en stor förmån.

Tidigare var det så att begränsningen av arbetstiden med nio timmar i veckan under tre månader slogs ut på veckans sex arbetsdagar, men sedan några år har man som regel tagit ut ledigheten i form av fria lördagar för nästan hela personalen. Endast en viss jourtjänst har varit anordnad, och endast ett fåtal befattningshavare har behövts för denna. För den fria lördagen togs 4,5 timmar i anspråk, och återstående 4,5 timmar har slagits ut på dagarna måndag till och med fredag. Det nuvarande systemet är mycket uppskattat, och varför det? Jo, det möjliggör för de anställda att verkligen ta vara på sommarens soltimmar. Man kan som regel, i varje fall i landsorten, dagligen hinna ut till en badplats eller till sin sommarbostad, och värdet härav är ur rekreationssynpunkt mycket stort.

Ett faktum är att många tjänstemän har ordnat sin sommarbostadsfråga med hänsyn till de nuvarande förhållandena. Alla vet vi att antalet sommarnöjen har ökat med den höjda levnadsstandarden. Vi vet också att det med bilens hjälp blivit möjligt att snabbt nå längre ut från tätorterna. Råjongen av sommarställen har således också ökat.

Civilministerns förslag innebär att tidsbegränsningen inskränkes till 4,5 timmar i veckan men i stället kommer inskränkingen av arbetstiden att omfatta sex månader, april—september. Det innebär alltså att lördagen göres arbetsfri, men att tidigare inskränking av arbetstiden under måndag till och med fredag skall upphöra.

Här har redan nämnts att reaktionen mot förslaget har varit mycket stark, vilket ju tydligen framgått av en rad pressmeddelanden. Jag vill understryka att reaktionen har varit särskilt stark hos länsstyrelserna.

Jag vill nämna några exempel. Länsstyrelsen i Jämtland län med landshöv-

ding Tottie i spetsen har i en inlägga till chefen för inrikesdepartementet bl. a. uttalat: »Ett genomförande av det framlagda förslaget torde komma att medföra icke oväsentliga olägenheter för en stor del av den lokala statsförvaltningen i Jämtlands län. Beträffande länsstyrelsen gäller detta i synnerhet för pass- och körkortsdetaljerna, taxeringssektionen och kameralsektionen med provningsnämndens kansli. Om personalen å dessa detaljer och sektioner skulle begagna sig av fria lördagar under månaderna april—maj, skulle detta sannolikt få till följd en viss försämring av arbetsresultatet och kanske inte minst en försämrad service åt allmänheten. Visserligen skulle inskränking i arbetstiden endast få medgivas under förutsättning att göromålens behöriga gång medger detta. Det kan dock inte anses tillfredsställande, att vissa befattningshavare, som långa perioder belastas av övertidsarbete, därjämte skola betagas möjligheterna att utnyttja den arbetstidsinskränking, som medges annan personal inom det egna verket eller personal inom andra verk.

Den sommararbetstid, som hittills tillämpats, har beträffande detta län med sena vårar och tidiga höstar varit av synnerligen stort värde ur rekreationssynpunkt, bland annat då det gällt att under den korta sommaren försöka tillvarataga så många soltimmar som möjligt. Det föreliggande förslaget enligt statsverkspropositionen innebär för statsanställda inom Jämtlands län, att möjligheterna till rekreation skulle väsentligen försämrast.»

Man har företagit en enquête inom länsstyrelsen där. Av 176 tillfrågade befattningshavare har 155 röstat för bibehållande av hittills gällande bestämmelser om sommararbetstid, medan 21 har röstat för en arbetstidsförkortning enligt statsverkspropositionens förslag. Företagsnämnden vid denna länsstyrelse har enhälligt beslutat hemställa, att länsstyrelsen måtte hos kungl. inrikesdepartementet söka utverka befogethet för länsstyrelsen att besluta om avvikelser från de nu föreslagna bestämmelserna.

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

Herr Nestrup har här talat om förhållandena i Hallands län, och jag kan därför inskränka mig till att nämna, att det föreligger en framställning även därifrån. Vid länsstyrelsen har av 99 tillfrågade 98 motsatt sig en lösning enligt propositionen.

Fröken Ebon Andersson var vänlig nog att citera länsstyrelsen i Kalmar län, varför jag kan inskränka mig till att återge endast följande ur länsstyrelsens skrivelse till chefen för civildepartementet:

»Någon försämrad service ur allmänhetens synpunkt torde bibehållandet av sommartid icke medföra, då densamma icke inkräktar på vare sig mottagnings- eller expeditionstid. För länsstyrelsens del är arbetsbelastningen under sommarmånaderna minst, beroende bl. a. på den semesterledighet som beredes vederbörande inom näringslivet och andra verksamhetsområden. Detta förhållande är för ett verk av länsstyrelsens struktur med så många och direkta kontakter med den rättssökande allmänheten av stor betydelse.»

Som en sammanfattning vill jag säga, att det jag här har anfört visar, att man inom länsstyrelserna bedömer saken på samma sätt. Man ser frågan framför allt — och det är naturligtvis riktigt — ur arbetsuppgifternas synpunkt. Skulle man övergå till de nya bestämmelserna, bleve det svårare för länsstyrelserna att klara sina viktiga arbetsuppgifter. Men även ur personalsynpunkt är en sådan lösning olycklig. En intressant iakttagelse är att personalen har samma bedömning oavsett tjänsteställning, antingen vederbörande tillhör SACO, TCO, SR eller Statstjänarkartellen.

Jag har här citerat endast några länsstyrelser, men åtskilligt fler har låtit höra av sig i frågan. Det kan nämnas, att en omröstning i Jönköping gav enahanda resultat med 122 röster mot 9.

Det framgick av herr Nestrups anförande, att missnöje med propositionens förslag anmälts icke bara av länsstyrelserna utan också av flera andra statliga organ, bl. a. länsarbetsnämnderna. Det har också kommit liknande opinionsytt-

ringar från bl. a. statens geotekniska instituts personalförening och jordbruksnämndens personalförening.

Utskottet säger nu, att förslaget bygger på en överenskommelse som är träffad med organisationerna. Fröken Andersson har berört den sidan av saken. Formellt föreligger icke någon överenskommelse, och reellt förhåller det sig så, att folket ute på arbetsplatserna inte har hörts på denna punkt, utan det är ledningen för personalorganisationerna som har uttalat sig. Detta kan synas vara en intern sak för organisationerna, men vi bör ändå här i riksdagen ha kännedom om att det ute i landet råder stort missnöje med att man icke blivit hörd ordentligt i denna fråga.

De föregående talarna har också berört rekryteringsförhållandena. Utskottet är inne på tanken att de nya bestämmelserna skulle underlätta rekryteringen. Flera länsstyrelser har framhållit motsatsen, och det är ett faktum att statstjänsten numera inte är lika lockande som den måhända har varit tidigare — vi vet att det efter införandet av ATP inte längre är större förmåner i statstjänst. Om det ändå skulle kvarstå några speciella förmåner för statstjänstemännen, så finns det såvitt jag förstår ingen anledning att i nuvarande läge minska på de förmånerna.

Utskottet är medvetet om att de nya bestämmelserna kommer att visa sig omöjliga och olämpliga på sina håll. Detta har också tydligt framgått av en del av det som anförts här.

När jag motionerade, föreslog jag att vederbörande myndighet skulle efter personalens hörande äga valfrihet mellan det hittillsvarande systemet och det nu föreslagna. Vi har hört tidigare under debatten vilka erinringar som gjorts mot en sådan valfrihet. Man kan ju förstå om vissa verkschefer tycker det är obehagligt att ta ställning till en fråga, i vilken det råder delade meningar bland personalen. Det torde däremot inte ha berett någon svårighet för cheferna vid länsstyrelserna — där tycks uppfattningen vara enstämmig.

Jag hade helst velat yrka bifall till

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

motionen, men jag vet att det icke kan vara stor mening härmed, eftersom det ju i utskottets utlåtande inte redovisas annat än blanka reservationer. De blanka reservationerna tyder emellertid på att man varit tveksam inom utskottet.

Jag inskränker mig, herr talman, till att till slut endast uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t skall vara generös när det gäller att behandla de framställningar, som säkert kommer från olika verk, kanske framför allt från länsstyrelserna ute i landet. Jag tillåter mig vädja till herr statsrådet och chefen för civildepartementet att både när det gäller länsstyrelserna och andra institutioner behandla dessa framställningar så välvilligt som möjligt utan att därför — därom är jag övertygad — effektiviteten i arbetet vid dessa organ kommer att eftersättas.

Herr SVENSSON, RIKARD, (s) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Andersson framhöll att vi bara tagit kontakt med organisationernas ledning och inte träffat de missnöjda medlemmarna. Det är ju faktiskt omöjligt för oss att tala med alla de enskilda medlemmarna. Eftersom man har dessa organisationer finns det, såvitt jag förstår, varken anledning eller möjlighet för oss att vända oss till några andra än ledningarna för organisationerna. Så har vi ju alltid tidigare gjort.

Herr Schöft nämnde att det varit en stark opposition bl. a. i pressen. Jag vill då redovisa ett tidningsreferat som jag fick tag i ungefär samtidigt som avdelningen och utskottet sysslade med denna fråga.

Referatet gäller en veckoslutskurs i en stad i landsorten. En ombudsman från Statstjänstemannaförbundet hade varit där och talat. Han pekade bl. a. på att genom det nya förslag som här föreligger skulle statstjänstemännen få förmånen, därest det var möjligt att organisera det så, av 26 fria lördagar under månaderna april—september. Han betraktade detta som en stor fördel för de anställda. Han sade att den nya ord-

ningen kommer att ge nära nog alla statsanställda möjlighet att få denna förmån, medan däremot enligt tidigare system inte mer än högst 25 procent av de statsanställda haft möjlighet att utnyttja denna arbetstidsförkortning. Ombudsmannen slutade med att säga, att trots att en del länsstyrelser har avgivit protestskrivelser till civilministern och betackat sig för de fria lördagarna, har en närmare undersökning visat att deras inställning berott på en felinformation.

Den ärade motionären kanske även känner till detta uttalande i förväg, men jag har i varje fall velat erinra om det.

Ombudsmannen i fråga konstaterar också, att de 26 fria lördagar som de anställda nu kan utfå tillsvidare endast är en förmån och icke en rättighet, men han uttalar förhoppningen att man skall komma längre.

Det har alltså, herr talman, även framkommit andra uppfattningar i pressen än vad motionären här talat om.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Den fråga som vi nu behandlar har sedan flera år tillbaka varit föremål för diskussion mellan mig och representanter för statstjänstemännens organisationer.

Jag vill erinra om att jag för några år sedan förordade en viss provverksamhet med ett begränsat antal fria lördagar, speciellt inom de mera tekniskt betonade avsnitten av statsförvaltningen. Denna provverksamhet utvidgades sedermera. Förra året hade vi ett ännu större prov, i det att vi för första gången genomförde fria lördagar under en tremånadersperiod. De resultat som uppnåddes — vi har följt denna verksamhet ganska ingående, och verken har varit rapportskyldiga — har redovisats såsom mycket goda.

Från organisationernas sida har man hela tiden velat utbygga antalet fria lördagar. Vid de senaste årens förhandlingar har det vid skilda tillfällen rests krav på en utvidgning till minst 26 fria lördagar. I anslutning till förhandlingarna om 1961 års B-listor restes ett ganska

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

energiskt krav från organisationernas sida på denna punkt, och det kravet fick bedömas som en av de stora frågorna vid de förhandlingarna. Jag var inte då beredd att biträda organisationernas förslag. I anslutning till förhandlingsöverenskommelsen gav jag emellertid ett muntligt löfte att vi skulle undersöka denna sak och att vi, om det visade sig finnas förutsättningar för att genomföra en sådan ordning, var beredda att skissa ett förslag och ta upp överläggningar med organisationerna. Jag tror inte att jag gör mig skyldig till någon överdrift om jag påstår att detta uttalande väsentligt bidrog till 1961 års B-listeuppgörelse. Det visar alltså den betydelse man inom organisationerna tillmäter denna fråga.

Därmed har jag väl också besvarat fröken Anderssons undran huruvida detta är en förhandlingsfråga eller ej. Organisationerna har klarat redovisat att de betraktar detta som ett förhandlingsresultat. Som gammal fackföreningsman måste jag också säga mig att detta väl får anses vara en förhandlingsuppgörelse alldenstund det är produkten av en överenskommelse i anslutning till 1961 års B-listeförhandlingar. Att man sedermera har använt formen av överläggning är ju en annan historia.

Nu har det i diskussionen här liksom i tidningspressen gjorts gällande, att denna överenskommelse skulle ha föranlett ett betydande missnöje bland statstjänstemännen. Man har också åberopat skrivelser, som inkommit från olika håll. Om jag gör en sammanställning i fråga om personalstyrkan i de avsnitt av statsförvaltningen som protesterat mot uppgörelsen — om man nu skall använda ett så kraftfullt uttryck — kommer jag fram till att den representerar ungefär 1 procent, under det att 99 procent har uraktlåtit att höra av sig på slikt sätt. Däremot har det kommit skrivelser till departementet, där man livligt har uttalat sin tillfredsställelse med innebörden i denna överenskommelse.

Då fröken Andersson m. fl. har uppmanat mig att generöst beakta dessa skrivelser, vågar jag svara att jag skall göra det. Men fröken Andersson har

bara hållit sig till den ena parten av dem som har skrivit. Faktum är att de senare inkomna skrivelserna, som väl får betraktas som ett slags protest mot de första skrivelserna, av någon egenomlig anledning inte har vunnit samma publicitet som de först inkomna skrivelserna, vilka alltså representerar ungefär 1 procent av de i statlig tjänst anställda.

Om vi ser på denna fråga ur andra synpunkter, vet vi att på den enskilda sektorn och jämväl på det kommunala området i allt högre grad tillämpas ett ökat antal fria lördagar. Inom vissa företag har man fria lördagar året runt. Jag tror för min personliga del att det även för statens vidkommande är nödvändigt att följa utvecklingen på arbetsmarknaden i stort. Det är av betydelse ur rekryteringssynpunkt att så sker, och det är väl också ett av skälen till att jag har biträtt organisationernas önsknings på detta område.

Jag vill, herr talman, för min del rekommendera kammarens ledamöter att biträda statsutskottets utlåtande.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet fuller väl att det är riktigt som herr statsrådet säger, att denna fråga under flera år har varit uppe till överläggningar, om inte formellt så i alla fall reelt. Men om så har varit fallet i flera år, tycker man att det är konstigt att det behöver förekomma så stor oklarhet i detta sammanhang. Jag skall inte lägga mig i vad organisationerna gör — det rör mig inte — men man tycker att de under dessa år kunde ha hunnit ta reda på hur medlemmarna vill ha det, vilket de tydligen inte har gjort. Jag skall emellertid inte gå närmare in på den saken.

Organisationerna har fattat denna sak som ett förhandlingsresultat — det vet vi, ty det var en enstämmig kör i avdelningen från organisationsrepresentanternas sida — men jag trodde ju att den andra parten också hade litet att säga till om och inte bara den ena. Men, herr

Ang. sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen

statsråd, jag bryr mig inte ett dugg om hur man ser på detta. För mig är det viktiga, om man inte skall tillmäta dessa skrivelser från länsstyrelser och andra så pass stor betydelse, att man tar allvarligare på de verkligen vägande invändningar som från de hållen har gjorts — bl. a. rekryteringssynpunkterna, som ju just har dragits fram. Det sägs att man nu skapar rättvisa. Men vad säger statsrådet den dagen när organisationerna inom SJ, posten och televerket och vad de alla heter kommer och vill ha fria lördagar? Det är väl rättvist, att de också får det?

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Jag vågar försäkra fröken Andersson att vi på sedvanligt sätt och med sedvanligt allvar skall pröva skrivelser i denna fråga, som kommer från verksamheter och länsstyrelser. Vad som hittills har förekommit är att vi har haft överläggningar med organisationerna och att det har rått enighet mellan oss och dem beträffande utformningen av förslaget. Först sedan detta förslag var framlagt har vissa erinringar gjorts.

Jag vill i detta sammanhang erinra fröken Andersson om en annan sak, nämligen att de olika länsorganen har ett visst samband med varandra, och enligt uppgifter, som jag har fått, lär det finnas divergerande meningar också bland dem.

Herr NESTRUP (fp):

Herr talman! Herr Svensson ansåg att det inte sker någon ändring i sak när man på detta sätt ändrar på arbetstiden. Om man gör en sådan ändring, måste det väl ändå sägas vara en saklig ändring. Visserligen är arbetstidens längd densamma, men förläggningen av arbetstiden blir ju en annan.

Sedan säger herr Svensson att sommartiden kommer att bli till fördel för alla tjänstemän. Ja, det är möjligt, men så tycker ju inte de som har opponerat sig, och då anser jag för min del att det

är för mycket att säga som herr Svensson gjorde. Vederbörande skall väl ändå själva få avgöra vad som är till fördel för dem.

Det var mycket värdefullt att civilministern här deklarerade, att detta får betraktas som en förhandlingsöverenskommelse. Jag beklagar att det inte stod litet tydligare uttryckt i propositionen och inte heller kom fram tydligare vid föredragningen i utskottet; då hade kanske det mesta av vad som nu yttrats inte alls behövt sägas.

Fröken Andersson hade troligen inte lyssnat så uppmärksamt till vad jag sade, eller också hade jag av misstag råkat yttra, att riksdagen inte kan lägga sig i förhandlingsöverenskommelser. Om jag uttryckt mig så var det i alla fall inte min mening, utan vad jag avsåg att säga var att vi inte brukar lägga oss i förhandlingsöverenskommelser.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Rikard Svenssons fråga, om jag kände till vad som hade förekommit vid en konferens för en del statsanställda. Jag vill svara, att jag vid ett besök på länsstyrelsen i Kalmar här-omdagen hörde talas om en konferens, där en del befattningshavare hade deltagit och där man helt stödde den uppfattning, som kommit till uttryck i min motion.

Samtidigt fick jag kännedom om vissa i mitt tycke mycket osympatiska försök att dämpa den opinion, som finns ute i landet i denna fråga. Som organisationsman måste jag i hög grad beklaga att man uppifrån försöker »sätta sig» på medlemmarna och undertrycka oönskade opinionsyttringar.

För mig står det under alla förhållanden klart, att ett starkt missnöje finns på många håll över det föreliggande förslaget; och jag kan väl förstå att det inte innebär en fördel utan av åtskilliga uppfattas som en nackdel. Det hade ju varit skönt om denna förändring i villkoren hade besparats de tjänstemän

Om avveckling av fastighetsbeskattningen

som uppfattar den som en klar försämring.

Jag tror f. ö. att man skall akta sig för att överdriva betydelsen av fria lördagar året runt. När vi en gång får femdagarsvecka i skolorna, kan det tänkas att frågan kommer i ett annat läge, men så länge skolorna arbetar sex dagar i veckan tror jag att det är mycket värdefullare för befattningshavarna, om man kan koncentrera begränsningen i arbetstiden i huvudsak till sommarmånaderna.

I likhet med fröken Andersson ber jag få vädja till statsrådet, att han med generositet tillämpar de dispensmöjligheter som är annonserade både i propositionen och i utskottets utlåtande. Jag hoppas, att han kommer att tillämpa dem på ett sätt, som blir till gagn både för arbetet och för de anställda vid statens verk.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Jag fäste mig vid att herr Schött talade om opinion på ett sätt, som kunde ge intryck av att huvuddelen av statens anställda skulle bli illa behandlade genom propositionsförslaget. Jag vill då återigen erinra kammarens ledamöter om att i den mån en opinion mot denna reform förekommit, så begränsar den sig till en personalgrupp som representerar ungefär en procent av de statligt anställda.

Herr SVENSSON, RIKARD, (s):

Herr talman! Jag vill bara erinra herr Nestrup om att jag inte har sagt, att alla skulle kunna få nytta av det nya systemet. Vad jag sade var att så många som möjligt bör få nytta av reformen. Det är nämligen klart utsagt både i propositionen och i utskottsutlåtandet, att reformen skall genomföras under förutsättning att den inte hindrar arbetets normala gång. Det är alltså klart att undantag kan förekomma.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Statsrådet Lindholm har visst avlägsnat sig från kammaren, men jag vill i alla fall till protokollet ha no-

terat, att jag inte tycker att man i detta sammanhang skall fixera länsstyrelsernas betydelse till en procent. Enligt min åsikt skulle det innebära en nedvärdering av länsförvaltningarna.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 8, i anledning av väckta motioner om betalning av kvarstående skatt i fyra terminer; och

nr 11, i anledning av väckta motioner om befrielse från arvsskatt beträffande legat till internationell hjälpverksamhet.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Om avveckling av fastighetsbeskattningen

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av väckta motioner om avveckling av fastighetsbeskattningen, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 470, av herr *Sundin*, och II: 531, av herr *Andersson* i Knäred *m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla, att förslag rörande avveckling av fastighetsskatten, i huvudsak grundat på förslag av 1957 års fastighetsskattesakkunniga, måtte föreläggas innevarande års höstriksdag; samt

2) motionen II: 607, av herr *Larsson* i Borrbay, vari anhållits att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att möjligheterna för en mera tillfredsställande fördelning kommuner emellan i vad det gällde kostnadsbördan för ordnande av fritidsbebyggelse snarast måtte prövas.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 470, av herr Sundin, och II: 531, av herr Andersson i Knäred m. fl., om avveckling av fastighetsskatten, samt

2) motionen II: 607, av herr Larsson i Borrbby, angående fördelningen av kommunalskatt mellan skattskyldigs mantalsskrivningsort och fritidsvistelseort,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Sundin* och *Vigelsbo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte

1) med bifall till de likalydande motionerna I: 470, av herr Sundin, och II: 531, av herr Andersson i Knäred m. fl., om fastighetsskattens avveckling, anhålla, att förslag rörande avveckling av fastighetsskatten i huvudsak grundat på förslag av 1957 års fastighetsskattesakkunniga, måtte föreläggas innevarande års höstriksdag; samt

2) med bifall till motionen II: 607, av herr Larsson i Borrbby, angående fördelningen av kommunalskatt mellan skattskyldigs mantalsskrivningsort och fritidsvistelseort, anhålla, att prövning måtte företagas rörande beskattningsrättens fördelning mellan mantalsskrivningskommun och fritidsvistelsekommun.

Vid betänkandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Hagberg*, *Yngve Nilsson*, *Stiernstedt* och *Björkman*.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Frågan om fastighetsskattens avveckling har åtskilliga gånger tidigare diskuterats här i kammaren. Främst har debatten gällt i vilken takt och på vilket sätt denna otidsenliga skatt skall avvecklas.

Under 1950-talet skedde en viss avveckling genom att repartitionstalet år 1953 sänktes från 5 till 4 procent och år 1957 från 4 till 2,5 procent. Vid bedömningen av dessa sänkningar måste dock beaktas, att fastigheternas taxe-

Om avveckling av fastighetsbeskattningen
ringsvärden har stegrats i betydlig utsträckning.

Det förekommer att ett bolag har huvudkontoret i en kommun och råvarutillgångarna i en annan. Om man vid en avveckling av fastighetsbeskattningen inte kompenserar den kommun, där bolaget hämtar sina råvaror, så kommer den kommunen att i hög grad bli lidande.

År 1957 fann riksdagen, att man inte kunde fortsätta längre på den inslagna vägen att söka skapa rättvisa genom en successiv sänkning av repartitionstalet. Orsaken härtill var väl främst att en avveckling enbart efter den vägen skulle medföra betydande svårigheter för åtskilliga kommuner och då främst dem som jag nyss nämnde; fastighetsskatten är ju för dessa kommuner den enda möjligheten att ta ut skatt från företag som har sina huvudkontor på annan ort. Slopas fastighetsskatten, tillkommer beskattningsrätten enbart den kommun där huvudkontoret är beläget, och detta skulle medföra ett betydande inkomstbortfall och avsevärda utdebiteringshöjningar, främst i de s. k. kraftverkskommunerna och kommuner med stora bolagsskogar.

Ett liknande problem skulle inställa sig i de s. k. sommarstugekommunerna. För kommuner med omfattande sommarstugebebyggelse utgör nämligen fastighetsbeskattningen av sommarstugorna en mycket stor del av skatteunderlaget. Också för dessa kommuner skulle följa ett inkomstbortfall och utdebiteringshöjningar, om fastighetsskatten utan vidare skulle slopas.

Det var främst av den orsaken som 1957 års riksdag begärde en utredning rörande fastighetsskattens avveckling. Samtidigt uttalade sig riksdagen i ovanligt klara ordalag för att denna skatteform borde avvecklas.

Den tillsatta utredningen — 1957 års fastighetsskattesakkunniga — framlade sitt förslag i början av förra året. Sammanfattningsvis innebär förslaget att skatten helt skall avvecklas för fysiska personer. Enligt förslaget skall den dock tills vidare behållas för vissa juridiska

Om avveckling av fastighetsbeskattningen

personer, så att de nämnda kommunerna med t. ex. kraftverk och bolagsskogar inte drabbas otillbörligt. I fråga om de s. k. sommarstugekommunerna föreslår de sakkunniga ett slags clearingförfarande mellan sommarstugekommunen och hemortskommunen, vari sommarstugekommunen skall få tillgodoräkna sig det skatteunderlag som fastighetsbeskattningen av sommarstugorna skulle ha utgjort. Även för dessa kommuner har således de sakkunniga föreslagit en lösning som i stort sett kan accepteras.

Detta utgör bakgrunden till de motioner som från vårt håll väckts i den här frågan. Motionärerna vill att riksdagen hos Kungl Maj:t skall begära förslag till höstriksdagen, så att fastighetsskatten kan avvecklas vid årsskiftet, i huvudsak efter de riktlinjer som de sakkunniga har föreslagit.

Dess värre, herr talman, har utskottsmajoriteten inte velat följa oss på den linjen. Som vi ser det, har utskottet inte förebragt några bärande skäl för sin avisande inställning. Vi vidhåller vår uppfattning och har i reservationen yrkat bifall till motionerna. Vårt huvudmotiv är givetvis att fastighetsskatten är en förlegad och föråldrad form av beskattning.

Syftet med skatten har varit att säkerställa ett visst skatteunderlag för kommunerna, om skatteunderlaget allmänt sett skulle vika. Man utgick därvid från att de som var besuttna, d. v. s. de som var innehavare av fast egendom, hade en bättre skattekraft och borde stå för en viss garantibesättning. Tidigare har det funnits ett visst fog för en sådan ordning, men numera måste man väl säga att läget är annorlunda. Om någon i dag står som ägare till en fastighet, är det ju inget bevis på att han har en god inkomst eller stora tillgångar. Fastigheten kan till fullo vara belastad med skuld, och beträffande inkomstnivån visar gjorda inkomstjämförelser att innehavare av exempelvis jordbruksfastigheter inte har särskilt höga inkomster. Men även i fråga om dem som har vissa tillgångar är fastighetsskatten omotiverad. Man kan fråga sig varför

den omständigheten att tillgångarna är placerade i fastighet skall leda till garantiskatt, när sådan skatt inte kommer i fråga om tillgångarna utgöres av värdepapper eller annat slag av förmögenhet.

Det är visserligen sant att fastighetsskatten inte alltid är en effektiv skatt; i den delen har en avveckling alltså ingen verkan annat än att man givetvis undviker en hel del onyttig pappersexercis. Fastighetsskattens verkliga orättvisa utgöres ju av att den utgår även om förvärvskällan inte ger någon inkomst utan t. o. m. medför förlust. En sådan beskattning kan inte anses förenlig med sunda och riktiga beskattningsprinciper.

Självfallet vore det riktigt att slopa skatten i sin helhet och kompensera kommunerna för det inträffade skattebortfallet. Vi har också förordat en sådan compensation för den avveckling vi vill ha till stånd. Man måste dock uppmärksamma att de sakkunniga inriktat sig på att avveckla fastighetsskatten så långt detta är möjligt utan att någon mera väsentlig ändring sker i den relativa förändringen av skatteobjekten mellan kommunerna. Frågan om skatteobjektens fördelning handlägges av 1958 års skatteutjämningskommitté. Frågan om den återstående delen av fastighetsbeskattningen bör således kunna behandlas i detta sammanhang.

I sitt betänkande har bevillningsutskottet även behandlat en centerpartimotion angående skattefördelningen mellan hemortskommun och s. k. fritidskommun. Den frågan är ju i någon mån berörd av fastighetsskattesakkunniga, nämligen genom deras förslag om sommarstugebebyggelse. Motionären har emellertid tagit upp problemet i hela dess vidd och yrkat på en utredning av frågan om fördelningen av beskattningsrätten mellan fritidskommun och hemortskommun. Det måste anses vara riktigt att även fritidskommunen får en viss beskattningsrätt. Såsom utskottet även har påpekat är detta ett problem som ligger nära frågan om skatteobjektens fördelning. Till viss del ingår problemet i skatteutjämningskommitténs

uppdrag. Det är dock inte bara fråga om fördelning ur skatteutjämningsynpunkt. Man kan även tänka sig en annan fördelning av beskattningsrätten mellan hemortskommun och fritidskommun i fråga om beskattning av fysiska personer. Vi har i vår reservation särskilt velat påpeka detta.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till bevillningsutskottets betänkande.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Till detta bevillningsutskottets betänkande har utskottets högerledamöter fogat ett särskilt yttrande, som jag skall be att få kommentera med några ord.

Innan jag gör det, vill jag säga, att jag långt kunde följa herr Sundin i hans anförande, särskilt i hans karakteristik av fastighetsskatten såsom en förlegad skatteform. Jag delar hans uppfattning därvidlag. Även andra uttalanden, som han gjorde, vill jag ge min anslutning. I vissa andra hänseenden har jag emellertid en annan mening än den, som herr Sundin här framförde.

Som kammarens ledamöter erinrar sig — det framgår av bevillningsutskottets betänkande och det framgick även av herr Sundins anförande — förslår reservanterna i bevillningsutskottet i anslutning till de väckta motionerna fastighetsskattens avveckling i huvudsak i enlighet med det förslag, som 1957 års fastighetsskattesakkunniga för något mer än ett år sedan avlämnade. Det är viktigt att hålla i minnet att den grund, på vilken motionen är baserad, utgörs av fastighetsskattesakkunnigas förslag. Detta förslag har emellertid blivit föremål för en ganska omild remissbehandling. Det har hittills inte lett till någonting och det lär för närvarande vara föremål för överarbetning. Som jag tidigare sade, är det emellertid på detta förslag, som motionärerna och reservanterna baserar sitt ståndpunktstagande.

Fastighetsskattesakkunnigas förslag

Om avveckling av fastighetsbeskattningen gick ut på en fortsatt partiell avveckling av fastighetsbeskattningen. Sålunda föreslogs att fastighetsskatten skulle avvecklas, dels för samtliga fastigheter som ägs av fysiska personer och dels för fastigheter som tillhör bostadsföreningar, bostadsaktiebolag eller s. k. allmännyttiga bostadsföretag.

Däremot skulle fastighetsbeskattningen enligt de sakkunnigas mening i sin nuvarande form behållas för fastigheter som tillhör övriga juridiska personer, d. v. s. vanliga aktiebolag, ekonomiska föreningar m. fl., samt för det allmännas fastighetsinnehav. En sådan ordning — det vill jag påpeka i detta sammanhang, ehuru kanske något i förbigående — skulle bl. a. leda till en så egendomlig konsekvens som att exempelvis av dessa senare juridiska personer ägda bostadsfastigheter, som tillkommit i syfte att bereda bostäder åt anställda inom ett företag — det är ju ganska vanligt nu för tiden — alltjämt skulle komma att belastas med garanti-skatt.

Det är tydligen en konsekvens som motionärerna och reservanterna inte har kommit att tänka på. En sådan ordning stämmer enligt vår uppfattning inte med principen om jämlikhet i beskattningen och stämmer inte heller — det är ganska viktigt att erinra om detta — med riksdagsbeslutet av 1957, vilket ju som kammarens ledamöter väl kommer ihåg gällde fastighetsskattens avskaffande för *alla* fastigheter.

Från vårt håll har vi sedan länge hävdats, att garantibeskattningen av fastighet borde upphöra. Den är numera mer än 40 år gammal och den har enligt vår uppfattning för länge sedan passerats av utvecklingen. Den utgår ju, som herr Sundin riktigt påpekade, även om fastigheten inte har givit vinst utan rent av gått med förlust. Därigenom — på den punkten skulle jag vilja komplettera herr Sundins anförande — står den i strid med skatteförmågeprincipen, på vilken vår beskattning i övrigt bygger. Vi hälsade därför 1957 års principbeslut om fastighetsskattens avskaffande med tillfredsställelse.

Om avveckling av fastighetsbeskattningen

Vi går också ut ifrån att Kungl. Maj:t har dessa uttalanden från riksdagens sida under övervägande och inom kort kommer att förelägga riksdagen förslag i anslutning härtill, d. v. s. om en avveckling över hela fältet.

Jag vill i det här sammanhanget som ett bevis på riksdagens bestämda uppfattning i dessa ting erinra om att riksdagen år 1957 skrev till Kungl. Maj:t och anhöll att förslag om fastighetsbeskattningens slutliga avveckling måtte föreläggas *senast* 1960 års riksdag. Så har emellertid, såsom kammarens ledamöter väl vet, icke skett. Det är alltså på tiden, menar vi, att detta riksdagens beslut med det snaraste effektueras.

Reservanternas förslag innebär — såsom alla naturligtvis har kunnat konstatera — en kategoriklyvning och betyder ju endast att en orättvisa avskaffas för att ersättas med en annan orättvisa. Förslaget innebär också, som jag ser saken, en klar försämring i förhållande till det beslut som riksdagen fattade år 1957, såvitt jag kan erinra mig enhälligt.

Observeras kan för övrigt att riksdagen också före 1957 gett sin mening till känna. Redan då repartitionstalet för den kommunala fastighetsbeskattningen genom beslut av 1953 års riksdag sänktes från 5 till 4 procent godkände riksdagen ett uttalande i propositionen, att detta vore att betrakta som ett led i en successiv avveckling av garantiskattsystemet. Samtidigt uttalades från riksdagens sida att ur principiella synpunkter tillräckliga skäl icke förelåge för ett bibehållande av denna beskattningsform.

Som bekant har riksdagen senare — det var år 1957 — sänkt repartitionstalet ytterligare, nämligen till 2,5 procent. I sitt betänkande det året erinrade **bevilningsutskottet** om att »genom beslutet av 1953 års riksdag togs ett första steg mot avskaffande av den kommunala beskattningen av fastighet». Jag kan inom parentes erinra om att vi vid det tillfället motionerade om en sänkning av repartitionstalet till 1,5 procent.

Riksdagens inställning är, som jag här sökt visa, klar och konsekvent. Den har

tagit sig uttryck i förslag till Kungl. Maj:t om fastighetsbeskattningens avskaffande över hela fältet. Vi menar att Kungl. Maj:t med det snaraste måste beakta detta ovanligt kategoriska tillkännagivande från riksdagens sida och komma med vederbörliga förslag.

Såsom herr Sundin sade uppkommer helt naturligt vissa konsekvenser om man avskaffar fastighetsskatten. Det gäller ju en kompensation till kommunerna för det intäktsbortfall som uppkommer, och som alla känner till gäller det också en omfördelning mellan olika slags kommuner. Vi har i vårt särskild yttrande även varit inne på den saken. Vi säger där: »En väsentlig förutsättning för fastighetsskattens avskaffande är att man samtidigt därmed vidtager åtgärder med avseende på fördelningen av företagens kommunala skatter i de fall då företagen bedriver sin verksamhet inom flera kommuner. Såsom vi från vår sida framhöll redan i samband med sänkningen av repartitionstalet från 5 till 4 %» — det var alltså år 1953 — »innebar detta att fastighetskommunerna fick en minskad andel av den skatt som sådana företag hade att erlagga. De gällande fördelningsreglerna är nämligen uppgjorda med utgångspunkt från att fastighetskommunen i första hand skulle såsom skatteunderlag få tillgodoräkna sig all inkomst av fastighet intill dess inkomsten översteg 5 % av taxeringsvärdet. Så länge nuvarande fördelningsregler bibehålles, bör därför den kompletterande bestämmelsen införas att fastighetskommunerna — i den mån inkomsten därtill förslår — skall få tillgodogöra sig inkomst motsvarande 5 % av taxeringsvärdet, innan ytterligare fördelning av inkomsten äger rum.»

Där har vi alltså lämnat vissa anvisningar om hur vi menar att saken skulle kunna lösas. Men det är klart att det även finns andra alternativ som man kan ta under omprövning i detta sammanhang.

Så kommer frågan om sommarstugekommunerna, som herr Sundin var inne på. Det är ett spörsmål som naturligtvis blir alltmera markant när fritiden ut-

sträckes, välståndet ökar och människorna får tillfälle att etablera sig även utanför sin vanliga bostadsort. Vi menar — jag skall inte redogöra för våra resonemang i detalj — att sommarstugekommunerna bör sulageras. Det skulle kunna ske på det sättet, att de finge viss ersättning av sommarstugeägarna för vatten- och avloppsledningars anläggande o. s. v. Det finns som sagt olika saker som måste beaktas i detta sammanhang, men riksdagen har ju i skrivelse till Kungl. Maj:t sagt att Kungl. Maj:t får ha sin uppmärksamhet riktad på dessa konsekvensproblem och komma med förslag till deras lösande.

Jag vill avsluta detta mitt inlägg med att ännu en gång understryka riksdagens enhällighet i beslutet år 1957 och uttrycka en förvissning om att Kungl. Maj:t nu snarast effektuerar den beställning som riksdagen gjorde, då den hemställde om ett förslag redan till 1960 års riksdag. Vi är nu framme vid 1962 års riksdag. Tiden synes alltså nu vara inne för Kungl. Maj:t att handla i anslutning till de av riksdagen gjorda uttalandena.

Herr SUNDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Även om jag själv en gång tidigare, och även om bevillningsutskottets ärade vice ordförande här lika eftertryckligt understrukt vad vi har begärt i vår motion och i den efterföljande reservationen, nämligen att man i huvudsak skall följa de riktlinjer som uppdragits av de sakkunniga, så är det väl ingen av kammarens ledamöter som förmenar vare sig vederbörande statsråd att göra nödvändiga kompletteringar eller riksdagen att framföra sina synpunkter när propositionen ligger på bordet.

Herr talman! Vad vi vill med denna motion och med reservationen är att aktualisera den fråga som herr Hagberg gick in på. Enligt 1957 års riksdagsbeslut krävdes att förslaget skulle ligga på riksdagens bord 1960. När vi var medvetna om att utredningen var färdig men att inget förslag förelåg, ansåg vi att det var riktigt att frågan aktualise-

Om avveckling av fastighetsbeskattningen rades. Nu säger herr Hagberg att det är nödvändigt att detta förslag framlägges så fort som möjligt, men då förstår jag inte, herr talman, varför inte utskottets övriga ledamöter har följt den motion som har krävt att ett förslag så snart som möjligt skall föreligga på riksdagens bord. Vi har trott att det skulle kunna ske i huvudsaklig överensstämmelse med sakkunnigeförslaget. Vi är beredda att korrigera på de områden där så kan anses behövligt.

Om jag, herr talman, har ytterligare någon minut kvar, skulle jag vilja ställa två frågor till herr Hagberg. Det säges i det särskilda yttrandet på sidan 10, tredje stycket, att man även från det hållet nu är beredd att tänka sig en delösning av denna fråga. Från vårt håll ansåg vi att vårt förslag är en delösning, som innebär att man nu tar bort skatten för fysiska personer och på grund av skatteförsvagningen för kommunerna tills vidare bibehåller den för juridiska personer. Sedan var herr Hagberg inne på frågan om kompensationen till kommunerna. Även om det inte sagts klart ifrån så får jag kanske, herr talman, ställa en sista fråga: Innebär det att vi kan påräkna stöd från högerns sida för tanken att man, när man tar bort skatten även för juridiska personer och även för sommarstugebebyggelsen eventuellt skall kompensera kommunerna med statliga medel för det skattebortfall som detta kommer att innebära?

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundin menade, att det inte var så mycket som skilde oss åt i denna angelägenhet, och han förstod inte att inte hela utskottet kunde vara med på den linje som företräddes av de två reservanterna. Men, herr Sundin, här föreligger dock på en avgörande punkt en ganska väsentlig skillnad! Herr Sundin föreslår ju som reservant och även som motionär en lösning som innefattar ett annat tillvägagångssätt än den lösning som riksdagen enhälligt ställde sig bakom 1957, nämligen att fastighetsskatten skall avskaffas

Om avveckling av fastighetsbeskattningen

över hela fältet. Detta syftar inte herr Sundin till, vilket framgick av den ärade talarens första anförande. Han syftar till en kategoriklyvning. Dess beskaffenhet klarlade jag i mitt första anförande. Han vill avlyfta skatten från vissa objekt men bibehålla den för andra. Det är en lösning som riksdagen bestämt satte sig emot den gången, och jag är ganska övertygad om att riksdagen allttjämt vidhåller denna sin mening. Jag vet inte varför man från herr Sundins meningsriktning kommit fram med detta förslag just nu. Jag känner inte motivet, jag konstaterar bara att det inte står i någon överensstämmelse med den ståndpunkt, som riksdagen tidigare intagit.

Vad sedan frågan om kompensation till kommunerna beträffar så har vi på vårt håll många gånger varit inne på den saken och framhållit att det är självklart att åtgärder måste vidtagas, men det är ju dessa åtgärder som man hade uppdragit åt 1957 års sakkunniga att klara ut. De framlade ett förslag, men det underkändes av flertalet remissinstanser. Denna fråga är alltså i det konkreta fallet allttjämt svävande, men en överarbetning lär för närvarande pågå inom finansdepartementet, och jag hoppas, att vi så småningom — jag vill säga så fort som möjligt — skall få ett mera preciserat och allmänt godtagbart förslag på denna punkt.

För att inte någon tvekan skall uppkomma om var vi står kan jag erinra om att frågan om fastighetsskattens avskaffande aktualiserades från vårt håll redan 1942. Det är ju ganska länge sedan. Vi var för resten ganska ensamma på den tiden om vår mening. Det var Gustaf Velander, som kanske många allttjämt kommer ihåg i denna kammare, som den gången reserverade sig emot kommunalskatteberedningens första betänkande. Sedan dess har vi många gånger motionerat om fastighetsbeskattningens avskaffande.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att ge uttryck åt en viss förvä-

ning över att högerns representanter i bevillningsutskottet ansett sig böra avge det särskilda yttrande till utskottets betänkande, varom herr Hagberg nyss har talat. Såvitt jag kan erinra mig var utskottsmajoriteten, i vilken högerns representanter ingår, enig om betänkandets innehåll, och det särskilda yttrandet innehåller ju inte heller någonting nytt. I varje fall innehåller det — helt naturligt för övrigt — inget förslag.

Slutligen må även från min sida — jag skall vara så kort som möjligt — konstateras att samtliga partier, alltså även högern och centern liksom folkpartiet och socialdemokraterna och jag skulle gissa även kommunisterna, är eniga om principen — att fastighets-skatten skall avskaffas. Högern är alltså ingalunda ensam. Jag tror rentav, herr talman, att man är enig om att avvecklingen bör ske så snart som möjligt. Debatten har ju också, som herr Sundin sade i sitt första anförande, huvudsakligen rört sig om takten vid avvecklingen av fastighetsskatten och inte alls om huruvida den skall avskaffas eller bibehållas.

Jag föreställer mig, herr talman, att utskottets ordförande, som här skall tala efter mig, kommer att närmare klarlägga utskottsbetänkandets innehåll i sak och att han också kommer att yrka bifall till utskottets betänkande. Om han gör det, kommer jag att biträda det yrkandet.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det är ju riktigt, som här framhållits, att det råder principiell enighet inom riksdagen att man bör finna en ersättning för den nuvarande fastighetsskatten. När jag använder uttrycket »ersättning för», tänker jag på att kommunerna måste ha andra inkomstkällor, om det ordnas så att den inkomstkälla det här gäller försvinner. Här tvistar man alltså inte om huruvida skatten skall bibehållas eller inte, utan här gäller det tidpunkten för dess avskaffande. Centerpartiet har ju genom motioner velat gå på vad herr Hagberg

i Malmö kallat en halvmesyra, och detta skall väl närmast tas som ett uttryck för att centerpartiet är mera intresserat än andra av att skatten försvinner fortast möjligt. Man vill göra gällande att man är det, men det är väl inte så värst många som tror det. Jag kan inte åstadkomma någon särskild lidelse i det här ärendet och kräva att denna skatt skall avskaffas med det allra snaraste. Eftersom det är en kommunal skatt och eftersom vi vet att kommunerna får det allt besvärligare att klara sina finanser, måste man kanske finna sig i att det tar litet längre tid att komma fram till den dag, då denna fastighetsskatt kan avvecklas, än vi tidigare sänkt oss.

Riksdagen skall ju snart syssla med ett annat ärende där det gäller att försöka avlasta kommunerna utgifter — framför allt de kommuner som har de allra högsta skattesatserna. När så är förhållandet tycker jag nog att det finns skäl för Kungl. Maj:t att vänta och se vad som händer. Jag förstår mycket väl att herr Hagberg i Malmö tycker att det hela har tagit lång tid och att riksdagen sagt ifrån så tydligt i fråga om skattens avveckling, att det borde ha förelegat konkreta förslag. Som gammal ledamot av bevillningsutskottet och som en man som engagerat sig rätt hårt i dess beslut och rekommendationer kan jag förstå herr Hagberg. Nu är det väl inte något fel på riksdagsskrivelsen. Kungl. Maj:t har säkerligen grubblat på detta förslag och denna beställning. När nu beställningen blev så preciserad även i fråga om den tidpunkt då Kungl. Maj:t skulle framlägga förslag, måtte det väl ha berott på alldeles speciella omständigheter. Bakom detta ligger i varje fall önskemålet om att denna skatt skall avvecklas — därom råder inga delade meningar. Det är tidpunkten för avvecklingen som vi har olika meningar om, och utskottets majoritet har sagt att vi får vänta och se.

Här är ett annat spørsmål aktualiserat i en motion. Med anledning därav säger utskottet att de synpunkter som är anförda beträffande de s. k. sommarstugekommunerna är värda allt beaktande. Det är alltså en naturlig sak att

Om avveckling av fastighetsbeskattningen man ser på dessa ting på ett sådant sätt att vederbörande kommuner kan få en del av sina problem lösta.

Jag uppfattade tyvärr inte vad herr Söderquist sade i sista delen av sitt anförande, men jag uppfattade vad han sade i första delen. Han förvånade sig över att högern kom med ett särskilt yttrande. Jag känner å tjänstens vägnar skyldighet att meddela herr Söderquist att herr Sundin i utskottet begärde ordet och anmälde reservation och att herr Hagberg i Malmö för högerens vidkommande anmälde att han ville framföra ett särskilt yttrande. För riktighetens skull vill jag här nämna det sista. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Det finns inte så mycket att strida om när alla är eniga om att skatten fortast möjligt bör bort. Att denna motion kom till, att den behandlades av bevillningsutskottet, att den visserligen avslogs, men att företrädare för såväl socialdemokratien, högern som folkpartiet är fullständigt ense med motionärerna om att denna skatt fortast möjligt skall bort, kan väl, herr talman, bara understryka nödvändigheten av att skatten verkligen kommer bort.

Jag skall heller inte tvista om ord i herr Hagbergs senaste inlägg, ty om enigheten nu är så stor, varför då strida om detaljer?

Till bevillningsutskottets ärade ordförande vill jag bara ha sagt: Det har ju någon gång tidigare visat sig att hösten i och för sig är fruktbärande. Varför då inte också tänka sig att man, innan höstlöven har fallit, skulle kunna avveckla denna orättvisa?

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i det nu föredragna betänkandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock

Om en sänkning av myndighetsåldern

att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 17 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 16.

Därjämte hade 24 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundin* begärde votering, i anled-

ning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 17 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående kravet på egenhändigt undertecknande av aktiebrev, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om en sänkning av myndighetsåldern

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om en sänkning av myndighetsåldern.

Första lagutskottet hade behandlat en i första kammaren väckt motion, nr 289, av herr *Lundström*. I motionen hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en utredning med uppgift att undersöka förutsättningarna för en sänkning av den nuvarande myndighetsåldern.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion, I: 289, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Hilding*, vilken ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till

motionen I:289 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående en sänkning av myndighetsåldern.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Den fråga som första lagutskottets utlåtande gäller har för inte så länge sedan diskuterats i riksdagen. Den gången hade emellertid motionärerna i sina yrkanden begärt en utredning beträffande samtliga de åldersstreck som förekommer med avseende på medborgarligen rättigheter, skyldigheter och ansvarsförpliktelser. Utskottet hävdade då bl. a. med hänvisning till vissa remissyttranden att en prövning av de olika åldersstrecken lämpligast och bäst ägde rum i samband med att lagstiftningen inom ett rättssområde blev översedd och reviderad. En på detta sätt begränsad översyn skulle för övrigt redan ha ägt rum i flera fall.

Jag kan inte finna att detta tillvägagångssätt är att föredraga framför en mera samlad översyn av de gränsdragningar som det här är fråga om. Hur det än är måste väl de olika åldersstrecken också bedömas i förhållande till varandra, och det sker säkerligen bäst i ett sammanhang.

Motionären, herr Lundström, har dock nöjt sig med att begära en utredning endast beträffande den civilrättsliga myndighetsåldern, som ju är 21 år. Där går väl det sista och kanske viktigaste åldersstrecket, och det är med utgångspunkt därifrån som de övriga strecken kan och bör bedömas. Det kan därför också anses vara motiverat att tills vidare begränsa en utredning till den gräns som går vid 21 år. Likaväl som man funnit anledning att i andra fall revidera bestämmelserna om åldersgränserna finns det anledning att närmare undersöka om den nuvarande myndighetsåldern kan sägas svara mot vad som är lämpligt, riktigt och framför allt rättvist. Det säger sig självt att gränsdragningar av detta slag inte gärna kan bli på något sätt exakta. Ändå får man onekligen det intrycket att den nuvarande myndighetsåldern tämligen all-

Om en sänkning av myndighetsåldern mänt uppfattas som den enda tänkbara. Förklaringen är väl att bestämmelserna härom snart varit gällande i 250 år. Det kan i förbigående sägas att myndighetsåldern dessförinnan, alltså på 1600-talet, vars så låg som 15 år.

Såväl i den jämförelsevis utförliga reservationen som i motionen framförs skäl för en sänkning av myndighetsåldern. Jag skall här inte upprepa dessa skäl. Jag vill bara framhålla som min mening att personer i vårt land — det är då omyndiga ungdomar jag tänker på — som själva förtjänar sitt levebröd, som betalar skatt i vanlig ordning, som kort sagt reder sig själva och svarar för sig själva, bör betraktas som fullvärdiga medborgare. Inte minst den som har en så väsentlig och så betungande skyldighet mot samhället som värnplikten har rätt att få prövat om han skall bli delaktig i samhällets rättigheter.

Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen, vari hemställes om utredning om sänkning av myndighetsåldern.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Tillåt mig som motionär att framföra några synpunkter på denna fråga.

Det enda så att säga inrikespolitiska skäl som första lagutskottet anfört mot mitt blygsamma motionsyrkande är att inga olägenheter har kunnat förmärkas av den nuvarande myndighetsgränsen. Utskottet har samtidigt noterat att inte heller motionären har anfört några exempel på sådana olägenheter. Det är riktigt att jag inte har anfört några sådana exempel i min motion. Jag tyckte verkligen inte att det var nödvändigt, eftersom ju var och en lätt borde inse att utvecklingen i alla avseenden har varit så enorm under den tid, som denna åldersgräns har tillämpats, såväl bildnings- som kunskapsmässigt, såväl biologiskt som samhällsmässigt, om jag får använda det uttrycket, att redan detta borde vara anledning nog att undersöka förutsättningarna för en ändring av den nuvarande myndighetsåldern. Längre än

Om en sänkning av myndighetsåldern

till att undersöka förutsättningarna sträckte sig verkligen inte mina anspråk. Utskottet har inte förmått mig att inse att inte de oändligt skilda förutsättningarna för ungdomarna att se och förstå och bedöma som existerar i dag i förhållande till för 100 eller 200 år sedan bör utgöra skäl för en sådan undersökning.

Men låt mig i detta sammanhang konstatera att utskottet inte heller påvisat några olägenheter med att *sänka* myndighetsåldern. Det förhållandet att andra länder i regel har 21-årsgränsen är, som herr Hilding påvisat i sin reservation, i och för sig inget skäl för att vi i Sverige för evärdelig tid, hur århundradena än rullar förbi, skulle vara förhindrade att ta initiativ till en förändring eller till en egen ståndpunkt i en riktning som den föreslagna. Det finns ju andra områden där Sverige har vågat bryta mot vad som ansetts lämpligt och sunt förnuft i andra länder. I övrigt vill jag instämma i vad reservanten sagt i sin reservation om denna sak.

Låt mig verkligen på nytt fråga: Vilka olägenheter skulle en sänkning av myndighetsåldern medföra? Såvitt jag förstår inga av väsentlig betydelse. Flertalet svenska ungdomar har ju nu före 21 års ålder eget arbete. Alla som arbetar där det finns fackföreningar tillhör sådana; de försörjer sig själva, sköter sig själva, bor borta från föräldrarna; och många är gifta före 21 års ålder. Vad är det för värden som går till spillo om de får full medborgarrätt något år tidigare än nu, som förhållandena under de senaste 100 åren har ändrats?

Är det av någon större betydelse att de inte får »företa vissa rättshandlingar», som det är i utskottets recit? Den som har gift sig och har ansvar för hustru, barn och familjens framtid, har redan nu de flesta rättigheterna, även när det gäller att ikläda sig ganska långtgående rättshandlingar; och det blir allt vanligare att ungdomar gifter sig mycket unga, i inte ringa utsträckning före 21 års ålder.

Herr talman! Mot bakgrunden av det jag här anfört skulle jag vilja göra en

rent principiell deklaration. Därest ett fasthållande vid en högre myndighetsålder inte innebär klara och positiva fördelar för de berörda och för samhället, föreligger enligt min mening full anledning att överväga en sänkning. Det måste, tycker jag, ur principiella synpunkter vara önskvärt att full medborgarrätt tillkommer medborgarna så tidigt som möjligt, när inte avgörande olägenheter uppstår av den anledningen. Det är mot den bakgrunden som jag har väckt denna motion.

Jag kan visst ha förståelse, åtminstone *någon* förståelse, för synpunkten att initiativ i denna fråga bör tas på en bredare front än bara hos oss, när det nu en gång är så att många andra länder har samma myndighetsgräns. Men utskottet visar inte någon större förståelse för själva principfrågan. Om utskottet hade uttalat sig mera positivt skulle jag — även om utskottets utlåtande hade slutat i ett avstyrkande av en separat svensk åtgärd — måhända med framgång eller kanhända inte alldeles utan framgång kunnat dra upp frågan inför Nordiska rådet för att överväga en gemensam nordisk reform på detta område. Med den likgiltiga för att inte säga negativa inställning som utskottet ger uttryck åt, blir givetvis möjligheterna i det avseendet försvårade. Det försvårandet sker, såvitt jag förstår, till nytta för ingen, utom möjligen för den som av ren konservatism vill fördröja en reform, som säkerligen ändå kommer att tränga sig fram inom inte alltför många år.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Herr Lundström började med att medge att det i motionen inte anförts några exempel på olägenheter av den nuvarande myndighetsåldern och tillade att han inte tyckte att det var nödvändigt Vi ser kanske något annorlunda på detta i utskottet. Vi menar att om vi skall föreslå riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t och begära ut-

redning om någon lagändring, så vill vi kunna peka på någon olägenhet av den bestående ordningen. Annars vill jag säga att jag personligen inte anser att den nuvarande myndighetsåldern för all framtid är så väl avvägd att jag inte skulle kunna medverka till att ändra på den, om man därmed kunde avvärja några påtalade olägenheter. Hitills har dock varken motionären eller reservanten anfört någon sådan olägenhet.

Däremot har som skäl framförts ungdomens tidigare sociala och biologiska mognad. Dessa skäl godtas emellertid inte i andra sammanhang. Jag vill nu erinra om att utvecklingen på det straffrättsliga området har gått och alltjämt går i precis motsatt riktning.

Vid 1960 års riksdag förelåg här motioner med förslag om översyn av samtliga åldersgränser från 14 till 21 år. Utskottet och riksdagen fann då inte sådant samband mellan de olika åldersgränserna att de borde behandlas i ett sammanhang, utan man borde ta ståndpunkt till varje åldersgräns för sig. När jag läste motionen tolkade jag den på det sättet att även motionären anslöt sig till denna uppfattning. Reservanten, herr Hilding, däremot söker att återgöra de olika åldersgränserna beroende av varandra. Sålunda nämndes i reservationen åldersgränsen för erhållande av körkort och åldersgränsen för ingående av äktenskap. På det senare området kan jag nämna att det enligt vad utskottet har inhämtat just pågår en utredning och att man diskuterar en ändrad åldersgräns i varje fall för den manliga parten. Reservanten anser det vidare inkonsekvent att en 18-årig yngling anses kapabel att försvara sitt land men att han inte anses kapabel att utöva sin rösträtt. Värnpliktsåldern och rösträttsåldern sammanfaller emellertid inte med den civilrättsliga myndighetsåldern. De är inte heller beroende av varandra. De kan var för sig ändras utan hänsynstagande till den myndighetsålder som aktualiserats av den här föreliggande motionen.

Herr Lundström nämnde i slutet av

Om en sänkning av myndighetsåldern
sitt anförande att i varje fall alla väst-europeiska länder har 21 år som myndighetsåldersgräns. I vissa östeuropeiska länder är däremot åldersgränsen 18 år.

Jag tolkar reservationen så att reservanten är enig med utskottet om att om vårt land skall bryta sig ur den väst-europeiska gemenskapen på detta område, borde man i varje fall sträva efter att upprätthålla likartade myndighetsåldrar inom de nordiska länderna. Utskottet finner det därför motiverat att avvakta reaktionen inom övriga nordiska länder innan något initiativ tages från svensk sida.

Nu säger herr Lundström att om första lagutskottet hade varit mera positivt i sin skrivning, skulle han ha kunnat aktualisera denna fråga i ett större sammanhang. Jag vill då erinra om att herr Lundström tillhör Nordiska rådet, så att han har möjlighet att aktualisera frågan där utan att gå via den svenska riksdagens första lagutskott. Skulle det i Nordiska rådet visa sig att ett sådant förslag vinner anslutning i de övriga nordiska länderna, så kan herr Lundström återkomma. Skulle det däremot visa sig att reaktionen blir negativ och det inte kan anföras några olägenheter med den bestående ordningen, då kan jag, herr talman, inte finna något skäl för riksdagen att ta initiativ.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag sade i mitt första yttrande att jag var litet orolig för att det skulle bli svårare att vinna framgång i Nordiska rådet, när utskottet är så likgiltigt eller negativt som det är. Jag trodde det skulle kunnat gå bättre om utskottet hade varit litet mera positivt åtminstone i den principiella inställningen. Troligen tolkade jag möjligheterna till framgång i Nordiska rådet rätt när jag gjorde det antagandet. Det är emellertid mycket möjligt att jag försöker i alla fall, även om det möter större svårigheter än om jag hade haft åtminstone ett principiellt stöd av första lagutskottet.

Om ersättning för skada å enskild egendom genom skyddsåtgärd mot atomolycka m. m.

Det skulle ha varit intressant att få veta om utskottet har någon annan mening rent principiellt än att man bör eftersträva att ge full medborgarrätt så tidigt som möjligt, därest detta icke medför några väsentliga olägenheter. Jag anser denna principiella inställning vara avgörande.

Att de nuvarande åldersbestämmelserna känns som en belastning för många ungdomar har jag mött flera exempel på. Ungdomarna tycker det är egendomligt att de skall sakna den fulla medborgarrätten men ha fulla medborgerliga skyldigheter, vilket de faktiskt har i åldern 18—21 år. Det gäller framför allt gifta ungdomar, men även andra.

Jag har inte velat dra in rösträtten i den här debatten, då min motion har en delvis vidare syftning. Det må emellertid erinras om att majoriteten av Sveriges folk redan kring sekelskiftet ställde det villkoret för att åtaga sig vissa försvarsbördor, att man också skulle få rösträtt, d. v. s. få full medborgarrätt. Medborgarrätten och försvarsplikten har alltså redan tidigt ansetts hänga ihop. Varför skulle de inte göra det nu, när värnpliktstiden ofta infaller i 19-årsåldern?

Till sist vill jag säga att den utredning om förutsättningarna för en sänkning av myndighetsåldern som jag begärt skulle kunna innebära en undersökning både om de eventuella olägenheterna av nuvarande åldersgräns och om de eventuella olägenheterna av en sänkt åldersgräns. Utredningen skulle t. ex. kunna ge svar på en fråga som utskottet har gått förbi. Utskottet har påpekat att Schweiz har en lägre myndighetsålder. Men vilka olägenheter har då Schweiz haft av att ha en lägre myndighetsålder än man har i många andra länder?

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Herr Lundström efterlyste första lagutskottets principiella inställning, men jag fick inte klart för mig vilken principiell inställning herr Lundström efterlyste. Han medgav emellertid att hans motion är litet dåligt mo-

tiverad. Den saken har lett till att första lagutskottet inte har kunnat granska den på samma noggranna sätt som vi skulle ha gjort om det funnits en ordentlig motivering i motionen.

Med sitt senaste anförande ville herr Lundström dra in rösträttsfrågan i debatten. Den saken har inte herr Lundström nämnt i motionen. Hade han gjort det, hade motionen icke gått till första lagutskottet utan till konstitutionsutskottet, och jag är för min del förhindrad att här avge någon principiell förklaring å konstitutionsutskottets vägnar.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Nej, herr talman, jag vill inte dra in rösträttsfrågan här. Min lilla reflexion om rösträtt i betydelse medborgarrätt tillkom efter det att herr Ahlkvist själv på sätt och vis tagit upp frågan om rösträtt och försvarsbördor i polemik mot herr Hilding. Jag har icke på något sätt velat bygga min motion på rösträttsfrågan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion angående talan mot avgörande i konkursmål, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ersättning för skada å enskild egendom genom skyddsåtgärd mot atomolycka m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om ersättning för skada å enskild egendom genom skyddsåtgärd mot atomolycka m. m.

Om ersättning för skada å enskild egendom genom skyddsåtgärd mot atomolycka m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 288 i första kammaren av herr *Carlsson, Georg*, och herr *Gustafsson, Nils-Eric*, samt nr 359 i andra kammaren av herr *Gustavsson* i Alvesta m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av grunderna för ersättning av förluster å enskild egendom, som uppstått genom av myndighet beslutade skyddsåtgärder mot atomolycka eller annat katastroftillbud och som icke omfattades av anläggningsinnehavarens skadeståndsansvar, i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 288 och II: 359, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Thorsten Larsson* och *Gustavsson* i Alvesta, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 288 och II: 359, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning rörande ersättning för förluster å enskild egendom, som uppstått till följd av myndighets ingripande på grund av atomolycka eller annat olycks- eller katastroftillbud och som ej omfattades av anläggningsinnehavarens skadeståndsansvar.

Herr **CARLSSON, GEORG**, (cp):

Herr talman! Som motionär vill jag framföra några synpunkter på denna fråga.

Utskottet tycks sväva litet på målet beträffande om det kan anses rimligt att det allmänna skall ersätta skador av denna art som uppstått till följd av samhälls-ingripanden. Jag anser att samhället bör göra detta. I fredstid bör medborgarna ha garantier för att dylika skador ersättes av det allmänna.

Utskottet erinrar om att det även finns

andra områden där man inte i lag infört en motsvarande rätt till ersättning. Jag vet inte riktigt vad utskottet tänkt på, men jag vill erinra om ett fall i vilket vi väl snart får ta ställning till ersättningsfrågan. Jag syftar på den hemska Vikboolyckan. Ett flygplan, vilket piloten lämnat, krossade en hel gård. Sju personer dödades, två familjer utplånades och hela gården förstördes. Det finns i detta fall ingen laglig rätt för de drabbade att fordra ersättning, och de efterlevande vet inte alls vad de till slut kan komma att få. Det enda man kan säga är väl att vi så småningom kommer att få en proposition, och så får riksdagen besluta. Kan det verkligen vara rätt att utlämna sådana här ersättningsfrågor till riksdagsmajoritetens godtycke. Jag hoppas verkligen att riksdagen i Vikbofallet skall ha medkänsla med de drabbade människorna. Det skulle emellertid kännas som en större trygghet för människor i deras situation om vi kunde få till stånd den av motionärerna begärda utredningen, så att principiell klarhet skapas om när man är ersättningsberättigad eller ej.

Det finns naturligtvis redan nu en del gamla principer att gå efter, men det blir alltid svårigheter när en statlig myndighet skall utbetala ersättning för sådana här skador. Visserligen kom chefen för flygflottiljen dagen efter olyckan till Vikbo. Han besökte en gammal gumma över pensionsåldern och en åtta års flicka. De minns faktiskt inte mycket av vad han sade. Han beklagade olyckan och hoppades att riksdagen så småningom skulle ersätta dem och att det skulle komma en proposition.

Den som först utbetalade några pengar i Vikbo var brandstodsbolaget, och det dröjde mycket länge innan det kom några pengar från statligt håll. Om inte enskilda insamlingar kommit till stånd och socialvården trätt hjälpande emellan hade det blivit mycket svårt för de överlevande att klara situationen. Sedan brandstodsbolaget utbetalat sina pengar krävde det att få igen dem av den som vållat olyckan. Det har väl

Om ersättning för skada å enskild egendom genom skyddsåtgärd mot atomolycka
m. m.

bolaget också så småningom fått. Bolaget begärde också att få ränta på pengarna intill den dag då bolaget fick tillbaka dem, men från statens sida vägrade man detta.

Även om olyckor av denna art lyckligtvis inte förekommer så ofta och även om det inte alltid blir så svåra följder som i det fall jag här åberopat, så medför ju olyckor av denna art alltid en hård press på de drabbade människorna. Det måste väl därför anses vara mycket angeläget att lagstiftningsvägen ordna ersättningsfrågan litet bättre än vad som nu faktiskt är förhållandet. Om samhället för framåtskridande och försvaret vill ta i bruk farliga hjälpmedel av olika slag är det, anser jag, naturligt att de enskilda människorna under fredstid i lag skyddas mot inträffade skador. Som det nu är råder stor ovissheit om vilken ersättning man kan utfå, och de drabbade är ytterst hänvisade till riksdagens godtycke. Det skulle för många kännas lugnare om man kunde få till stånd den av motionärerna föreslagna utredningen i syfte att skapa bättre klarhet på detta område.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herrar Thorsten Larsson och Gustavsson i Alvesta avgivna reservationen.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Förevarande yrkande har nu presenterats riksdagen för tredje gången.

Första gången det skedde var i samband med antagandet av atomansvarighetslagen, då det från centerpartihåll yrkades att det på ett eller annat sätt skulle fastslås i vilken utsträckning ersättning kunde förväntas i samband med åtgärder som vidtoges vid föreliggande risk av atomolycka. Utskottet har vid de båda tillfällena då liknande yrkanden varit föremål för prövning avstyrkt framställningarna. Samtidigt har utskottet emellertid understrukit departementschefens uttalande, att han finner starka skäl föreligga för att statsmakterna i de

avsedda fallen träder in med viss hjälp, men det är en naturlig ordning att riksdagen i sådana fall liksom annars vid större katastrofer i varje särskilt fall får taga ställning till ersättningsfrågan. Det är alltså inte riktigt som herr Carlsson här sade att utskottet har visat sig tveksamt i fråga om ersättningsskyldigheten. Vi har från utskottets sida velat ge uttryck åt den uppfattningen att om det skulle inträffa någon skada i samband med atomanläggningar eller åtgärder mot risken för atomolyckor, som inte faller under den redan antagna atomansvarighetslagen, så bör de drabbade i alla fall kunna räkna med att samhället på ett eller annat sätt träder emellan.

I motionerna yrkas att en ersättningskyldighet skall fastställas, som har samband med åtgärder vilka vidtagits utan att någonting har inträffat som faller under atomansvarighetslagen, d. v. s. att risken för skador har varit av den omfattningen att en länsstyrelse har vidtagit vissa åtgärder av ren försiktighet. Vissa skador kan naturligtvis inträffa i samband med dylika åtgärder, som inte ersättes genom den ansvarighet som åvilar atomanläggningen. Statsrådet har uttalat att samhället i sådana fall bör träda emellan, och riksdagen får vid varje tillfälle pröva i vilken utsträckning och efter vilka grunder ersättning skall utgå.

Sedan riksdagen senast behandlade denna angelägenhet har ingenting inträffat som tyder på att det nu skulle finnas bättre förutsättningar för att åstadkomma någon form för fastställelse av i vilken utsträckning ersättning i sådana fall skulle utgå. Det blir nödvändigt att anlita de möjligheter som finns genom att ta upp frågan, därest någonting skulle inträffa.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det

Ang. utbildningstiden för vissa värnpliktiga

förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Carlsson, Georg*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. utbildningstiden för vissa värnpliktiga

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 3 januari 1962 dagtecknad proposition, nr 28, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning med provisoriska bestämmelser rörande utbildningstiden för vissa värnpliktiga.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förordningsförslaget innebar, att repetitionsövningarna vid armén, kustartilleriet och flygvapnet skulle under tiden den 1 maj

1962—den 30 juni 1963 kunna givas differentierad längd.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft *dels* en i anledning av propositionen väckt motion, nr 524 i första kammaren av herr *Carlsson, Eric, m. fl.*, *dels* ock de likalydande motionerna nr 488 i första kammaren av herrarna *Öhman* och *Lager* samt nr 561 i andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.*

I motionen I: 524 hade yrkats, att riksdagen skulle *dels* besluta, att repetitionsövningarna vid armén och kustartilleriet under tiden den 1 maj 1962—30 juni 1963 skulle avkortas till 25 dagar, *dels* ock bemyndiga Kungl. Maj:t att — där est beredskapsskäl så skulle motivera — medgiva förlängning av tiden för repetitionsövningar inom ramen för gällande värnpliktslag.

I motionerna I: 488 och II: 561 hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag att förlänga repetitionsövningarna för inkallade värnpliktiga och fastställa tiden för repetitionsövning till 25 dagar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med avslag å följande motioner, nämligen

1) motionen I: 524 samt

2) motionerna I: 488 och II: 561, måtte bifalla förevarande proposition, nr 28.

Herr LAGER (k):

Herr talman! Det förslag från regeringen, som utskottet vidarebefordrat till riksdagen, om förlängning av repetitionsövningarna för huvudparten av värnpliktiga från 25 dagar till 30 ter sig litet egendomligt. Det är mindre än ett år sedan riksdagen beslutade att avkorta tiden för repetitionsövningar från 30 till 25 dagar. Detta beslut skulle gälla tiden fram till och med den 30 juni i år. Nu kräver regeringen, och utskottet tillstyrker, att detta riksdagsbeslut efter tio månader skall sättas ur kraft redan den 1 maj i år.

Till grund för regeringsförslaget lig-

Ang. utbildningstiden för vissa värnpliktiga

ger en framställning från överbefälhavaren i slutet på november förra året. Överbefälhavaren anför som skäl för sin framställning »det skärpta utrikespolitiska läget». Det är naturligtvis överbefälhavaren obetaget att göra en sådan bedömning av den utrikespolitiska situationen, men jag kan för min del inte finna några sakliga skäl på vilka en sådan bedömning kan stödja sig. Såvitt jag förstår har det utrikespolitiska läget inte skärpts sedan den 12 april 1961, då riksdagen sist beslutade i denna fråga, snarare tvärtom. Jag vill inte här i dag ta upp en utrikespolitisk diskussion — det blir ju tillfälle här till om ett par veckor — utan jag vill bara anmäla att jag icke delar den uppfattning beträffande skärpningen i den internationella situationen som framkommit i de lagda förslagen.

Det andra motivet för regeringens förslag tycker jag är ännu egendomligare. Den förkortning av repetitionsövningarna som beslutades i fjol avsåg bl. a. att vara ett slags försök. Den utredning som sysslar med de värnpliktigas utbildning ville se hur den förkortade tjänstgöringstiden verkar i praktiken. Utredningen anmäler nu att den inte anser sig ha tillräckligt underlag för att kunna ta en slutgiltig ståndpunkt och vill därför ha möjligheter att fortsätta sina studier. Denna framställning från utredningens sida bemöts nu på det sättet att man föreslår en ökad tjänstgöringstid för huvuddelen av de värnpliktiga. Det enda man lämnar öppet för utredningen är möjligheten att av militärbefälet böna sig till vissa militära förband för fortsätta studier; med andra ord när man vill studera den förkortade repetitions-tiden mera ingående föreslås riksdagen att förlänga repetitionstiden. Det förefaller mig vara ett något egendomligt sätt att underlätta studier av detta slag.

Jag vill inte bestrida att såsom det utrikespolitiska läget är snabba förändringar kan ske, som också kräver en förstärkt beredskap. Förslaget innebär ju också att regeringen skall få fullmakter att förkorta tiden för repetitionsövningarna, därest den anser det vara möjligt.

Rent formella skäl gör att jag inte kan yrka bifall till den av herr Öhman och mig väckta motionen, och jag avstår därför från att ställa något yrkande. Jag vill bara uttala den förhoppningen att regeringen när den nu har fullmakt att förkorta tiden för repetitionsövningarna också bemannar sig med så mycket mod i barmen, att den kan säga nej till militären när denna kommer med sina framställningar.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! I anslutning till detta ärende har herr Bertil Jonasson, herr Ivan Svanström och jag väckt en motion, nr 524 i denna kammare, som det finns anledning att säga några ord om.

Utskottet har visserligen avstyrkt motionen — sådant förekommer som bekant — men enligt vår mening talar starka skäl för ett bifall till den. Dels står en stark opinion bakom önskemålet i motionen och det måste vara riktigt att den blir redovisad här i riksdagen — och inför militärerna — dels beslöt riksdagen så sent som i fjol att avkorta repetitionsövningarna från 30 till 25 dagar.

Vi motionärer delar värnpliktsutredningens uppfattning att den gångna tiden inte kunnat ge tillräcklig erfarenhet för ett mera slutgiltigt ställningstagande till frågan om repetitionsövningarnas längd. Mot den bakgrunden finns det enligt vår mening inte anledning att nu ändra fjolårets beslut; låt oss få se resultaten av försöksverksamheten innan vi eventuellt skall diskutera en ändring.

Det finns ytterligare några synpunkter som talar för bifall till vår motion. Här rör det sig dock om en utgift på fem miljoner kronor, och sparsamhet är ju någonting som alltid borde vara aktuellt inte minst på försvarets område. En annan synpunkt gäller effektiviteten, hur man utnyttjar utbildningstiden. I detta avseende gör de värnpliktiga erinringar som man inte bara skall vifta bort. Det är dock till mogen ålder komna människor med erfarenhet av arbetslivet som har påtalat och påtalar hur dåligt tiden ut-

Ang. utbildningstiden för vissa värnpliktiga

nyttjas när man är inkallad. Kanske skulle det behövas mer av civil insyn i den militära byråkratien för att ge utrymme åt både sparsamhet och effektivitet på försvarets område. Jag vet att den som vågar göra ett sådant påstående utsätter sig för hånfulla tillmälen från visst håll, men vill man bibehålla en positiv inställning till försvaret, herr talman, så finns det anledning att också beakta vad vi har anfört i motionen.

Vi säger även i vår motion att om det utrikespolitiska läget så påfordrar bör Kungl. Maj:t få rätt att förlänga tjänstgöringen inom värnpliktslagens ram till 30 dagar. Vad vi menar är att principen om de 25 dagarna ej bör ändras redan efter ett år. Vidare, vi är beredda att tillgodose beredskapskravet genom ett bemyndigande till Kungl. Maj:t att förlänga repetitionsövningarna till 30 dagar om så erfordras.

Enär lagtext inte finns utarbetad till vår motion är jag av formella skäl tyvärr för hindrad att yrka bifall till motion nr 524 i denna kammare. Jag har därför, herr talman, intet yrkande.

Herr GUSTAVSSON, BENGT, (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för replik till herr Eric Carlsson. Låt mig bara först säga till herr Lager att kommunisterna ju har den utgångspunkten att vi är på väg in i en period av minskande krigsfara. Även om man hoppas att det antagandet är riktigt har vi tyvärr ganska aktuella exempel på att en stormakt kan anse sig behöva stärka sin position på en fredlig grannes bekostnad, som då självfallet är mera sårbar och mottaglig för påtryckningar om beredskapen urholkats.

Herr Eric Carlsson befinner sig i gott sällskap när han tror att det är möjligt att klara utbildningen under repetitionsövningarna på kortare tid än 30 dagar. Till värnpliktsutredningen överlämnat material utvisar, att förberedande utredningar inom militära instanser inte i något fall räknar med förlängning av repetitionsövningarna men väl i flertalet fall med förkortningar i samband

med omläggningar av repetitionsövningssystemet. Förutsättningen har därvid varit en förkortning av intervallerna mellan övningarna. 1960 års värnpliktsutredning, som ännu inte är beredd att avge något konkret förslag, tror också att utbildningseffekten i regel skulle bli bättre med kortare men tätare återkommande repetitionsövningar.

Nu är det ju icke detta som saken gäller utan hur vi skall få bästa beredskapstäckning under de närmaste månaderna. Försvarsministern föreslår på grundval av ett inom militära myndigheter utarbetat underlag att de annars klumpvis förekommande repetitionsövningarna för att täcka hela perioden skall läggas ut i sju omgångar. För att därvid få full täckning erfordras det 30 dagar per omgång.

Innebär nu detta några nackdelar för 1960 års värnpliktsutredning? Jag har, herr talman, begärt ordet för att få tillfälle att säga både till herr Lager och till herr Eric Carlsson: Inte på minsta sätt! Alla minnesgoda vet att bakom förslaget om förkortning av repetitionsövningarna till 25 dagar låg ett förslag från den Älmehyska besparingsutredningen för försvaret. Denna i sin tur var frammanad av den indignation som väcktes av att den Karlebyiska besparingsutredningen förbigick försvarshuvudtiteln och av att hårda vindar vid den tidpunkten blåste mot för den inre tryggheten väsentliga faktorer. Att värnpliktsutredningen samtidigt erbjudits studieunderlag i form av något kortare övningar får betraktas som en bieffekt. För närvarande är värnpliktsutredningen fullt tillfredsställd med det studieunderlag som i bästa samförstånd överenskommit inte minst i form av betydligt kortare övningar än dem som herr Eric Carlsson nu förordar.

Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till utskottets förslag.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste bekänna att jag blev något förvånad över herr Gus-

Ang. utbildningstiden för vissa värnpliktiga

tavssons argumentering, när han säger att 1960 års värnpliktsutredning har fullt tillräckligt material för att kunna bedöma om man kan klara sig med kortare repetitionsövningar än 30 dagar eller icke. Det förvånar mig, när vi i fjol fattade beslut om 25 dagar. Och av vilken anledning skall man nu besluta om 30 dagar, när man sedermera har möjlighet att reducera tiden?

Herr Bengt Gustavsson säger att det är beredskapssynpunkter som motiverar förlängningen — à la bonne heure — men det bör man kunna klara inom det bemyndigande som vi anser att Kungl. Maj:t skulle få att, om beredskapsläget så motiverar, förlänga tiden till 30 dagar. Vi anser oss inte vilja släppa de 25 dagarna. Det kan inte vara rimligt att man ena året fattar ett beslut och det andra året ett annat. Man bör ha längre intervaller mellan förändringarna.

Herr LAGER (k) kort genmäle:

Herr talman! Som jag sade i mitt första anförande är det klart att det kan uppstå sådana situationer att det behövs skärpt beredskap, men regeringen har ju möjligheter att enligt särskild fullmakt vidta erforderliga åtgärder. Jag skall inte ta upp någon debatt om utrikespolitiken nu. Jag vill bara säga att sedan i fjol och fram till nu har det, såvitt jag kan se, inte skett en sådan skärpning av det utrikespolitiska läget att en utveckling i den riktning som här föreslås är nödvändig eller erforderlig.

Att värnpliktsutredningens talesman här uttalar sin belåtenhet över förhållandena och säger att utredningen är helt tillfredsställd med sakernas nuvarande tillstånd förvånar en smula. Ur propositionen tycker jag mig i varje fall kunna utläsa att värnpliktsutredningen helst ville fortsätta litet längre under de betingelser som gällt under dessa tio månader. Det måste väl för en utredning som sysslar med allvarliga studier vara ändamålsenligt att ha hela militärväsendet som studieobjekt och inte bara små delar därav.

Herr GUSTAVSSON, BENGT, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herrarna måste på något sätt ha missuppfattat 1960 års värnpliktsutrednings behov och önskemål. Ni må ha vilken uppfattning ni vill om behovet av en starkare beredskap och tekniken för att uppehålla den, men 1960 års värnpliktsutredning, som ni skjuter litet väl hårt framför er, har på den här punkten inget annat önskemål än att få bästa möjliga studieobjekt inte bara när det gäller frågan om 25 dagars övningar utan även när det gäller kortare övningar än så. Vi har till vårt förfogande en fältstudiegrupp på två man, och vi har ingen som helst möjlighet att följa varje förband. Däremot har vi intresse av att på vissa punkter få ett underlag för våra studier, och det får vi. Våra önskemål blir helt tillgodosedda därvidlag. Resultaten är ingenting som kastas fram till oss, utan vi diskuterar oss fram till resultat som helt står i linje med våra önskemål.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Det kan väl inte missuppfattas om en ledamot av andra lagutskottet tar till orda och blandar sig i denna debatt, som hållits helt utanför utskottets behandling av ärendet. Vi har nämligen inte betraktat det beslut som fattades föregående år om en minskning av repetitionsövningarna till 25 dagar som något definitivt. Vi har betraktat det så, att den nuvarande försvarsordningen väl ändå ligger till grund för det som skall utgöra basen för både den allmänna värnpliktstjänstgöringen och de därpå följande repetitionsövningarna.

Beslutet i fjol tillkom närmast ur besparingssynpunkt. Det var besparingsutredningen som hade ifrågasatt, huruvida det inte skulle kunna vara möjligt att i någon form inskränka på repetitionsövningarna. Resultatet blev en minskning med fem dagar. Detta motiverades också föregående år med att

Ang. utbildningstiden för vissa värnpliktiga

det kunde vara av visst intresse att undersöka huruvida det var möjligt att göra repetitionsövningarna kortare. I vilken mån detta skulle innebära en total avkortning av värnpliktstjänstgöringen sades det däremot ingenting om, då det bara var fråga om repetitionsövningarnas längd.

När förslag i år har väckts att man skall häva beslutet från föregående år och återgå till de trettio dagarna, har andra lagutskottet inte känt något behov av att pröva förslaget varken med hänsyn till det utrikespolitiska läget och vad det kräver eller med hänsyn till huruvida överbefälhavaren har rätt i sin uppfattning, att det är lämpligast att återgå till det som gällde före föregående års beslut.

Herr Eric Carlssons motion har vi fattat på det sättet, att han vill precis detsamma som vi, bara tvärtom. Vi vill återgå till de 30 dagarna. Kungl. Maj:t skall ha fullmakt att i den utsträckning det visar sig lämpligt ytterligare pröva kortare repetitionstider inom vissa områden. Herr Eric Carlsson vill däremot ha de 25 dagarna kvar och vill ge Konungen fullmakt att pröva eller tillämpa de 30 dagarna på sådana områden där det med hänsyn till omständigheterna synes erforderligt eller nödvändigt.

Man kan givetvis ha olika uppfattningar om vilket sätt som är det lämpligaste, men vi har fattat saken på det sättet, att de 30 dagarna väl kommer att tillämpas över rätt stora områden och att undantagen kommer att gälla över mindre. Rent objektivt måste det alltså vara lättare för Konungen att pröva de områden där man även i fortsättningen skulle använda sig av kortare repetitionsövningar. Därvid vore man väl inte uteslutande bunden till de 25 dagarna. Det vore väl möjligt att också tillämpa kortare perioder, om det vid allmän prövning skulle anses erforderligt.

Herr talman! Jag har ingen anledning att i övrigt blanda mig i debatten. Det var intressant att höra de synpunkter som finns i de djupa leden och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JONASSON (cp)

Herr talman! Rationalisering och effektivisering är ju tidens lösen. Allt skall ske snabbare, och produktionen skall ökas. Näringslivet har undergått en kraftig rationaliseringsprocess, men trots detta ropar näringslivet efter mera arbetskraft. Det är väl då inte så besynnerligt, att vi har motionerat på denna punkt. Då näringslivet tvingas att rationalisera, tycker man väl att det vore riktigt att så sker över hela fältet. Insinuationer från olika håll om vår vilja att bistå försvaret som sådant vill jag inte ingå på, utan det får stå för vederbörandes egen räkning. Vi är på det klara med att vi behöver ha ett starkt försvar, och vi är alltså inte motståndare till ett sådant, men när det gäller att åstadkomma effektiviseringar vill jag framhålla, att jag tror att människorna får ett större förtroende för försvaret som sådant, om de ser att praktiska effektiviseringar genomföres. Det är väl ändå en sund tanke. Då skall man väl inte heller, vilket från vissa håll gjorts, beskylla oss motionärer för att vara motståndare till försvaret, när vi vill nå bättre effektivitet. Jag har vid detta tillfälle velat säga detta.

Det är riktigt som herr förste vice talmannen här har sagt, att vi motionärer vill att de 25 dagar, som nyligen är beslutade av riksdagen, skall få gälla och att Kungl. Maj:t på de punkter där Kungl. Maj:t så önskar skall ha möjlighet att öka denna tid alltefter vad läget kräver.

Jag har, herr talman, inte något yrkande.

Herr GUSTAVSSON, BENGT, (s):

Herr talman! Herr Jonasson talade om att det gäller att rationalisera och effektivisera. Skall han göra det i fråga om beredskapstäckningar, får han väl försöka rationalisera almanackan, så att han klarar av månaden på 25 dagar.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! När det gäller att rationalisera tror jag att vi inom centerpar-

Om höjning av de allmänna barnbidragen tiet står med båda fötterna på marken. Men de största rationaliseringsfantasterna tycks tro att det går att nå resultat utan ett fast underlag. Herr Gustavsson får försöka lösa det problemet. Vad jag sade om rationalisering och effektivisering gäller ju arbetslivet över hela fältet. Hur ser det inte ut inom industrien, inom jordbruket och inom andra näringsgrenar? Hur tvingas inte människor att rationalisera! Hur tvingas inte företagsledare att tänka igenom vilka möjligheter de har att på olika punkter nå fram till de mest effektiva lösningarna! Vi lekmän som på avstånd eller i närheten har betraktat de militära förhållandena, kommer väl inte ifrån en känsla av att det går att rationalisera även där.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Det var utskottets ärade ordförande som föranledde mig att begära ordet igen. Jag skall be att få tacka honom för det betyg jag fick av honom, då han sade att jag representerar de djupa leden. Men då finns det väl all anledning för utskottet att följa mina synpunkter också i denna fråga.

Och sedan bara en liten fråga till: Om jag representerar de djupare leden, vad representerar då utskottet?

Herr LAGER (k):

Herr talman! Herr förste vice talmanen sade att det möjligen förelåg ett missförstånd och påpekade, att föregående års beslut om sänkning av repetitionsövningarnas längd bara var ett tillfälligt beslut. Det är riktigt. Det var bara avsett att gälla under innevarande budgetår. Jag tycker emellertid att det var ett klokt beslut, och jag förstår inte varför man skall riva upp ett klokt beslut bara därför att det är klokt.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag vill bara förklara att jag inte avsåg att på något sätt förnära herr Eric Carlsson genom att jag inrangerade honom i de djupa leden. Jag ville inte lägga någon dålig mening i detta

uttryck utan endast konstatera att ingen av de talare som haft ordet hade suttit i utskottet och varit med vid behandlingen av detta ärende. Det är ganska ovanligt att en debatt får sin upptakt från kammarens djupa led. Till den kategorien räknar jag alla som inte varit med i utskottet, och uttrycket har alltså ingen nedsättande mening.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Om höjning av de allmänna barnbidragen

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner angående höjning av de allmänna barnbidragen.

I följande sex inom riksdagen väckta motioner hade yrkanden angående de allmänna barnbidragen framställts, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 437 i första kammaren av herrar *Öhman* och *Lager* samt nr 513 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*, om ökat bygande av daghem, m. m.,

2) de likalydande motionerna nr 487 i första kammaren av herrar *Öhman* och *Lager* samt nr 564 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*, om viss höjning av det allmänna barnbidraget, samt

3) de likalydande motionerna nr 517 i första kammaren av herr *Mattsson m. fl.* och nr 627 i andra kammaren av herr *Antonsson*, om vissa skattelättnader för ensamstående barnförsörjare, m. m.

Motionerna under 1) hade, såvitt de anginge höjning av de allmänna barnbidragen, hänvisats till lagutskott och i övrigt till statsutskottet. Motionerna under 2) hade i sin helhet hänvisats till lagutskott. Motionerna under 3) hade, såvitt de anginge höjning av de allmänna barnbidragen, hänvisats till lagutskott och i övrigt till bevillningsutskottet. I de avseenden motionerna hänvisats till lagutskott hade de behandlats av andra lagutskottet.

I motionerna I: 437 och II: 513, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning och förslag i syfte att under 60-talet genomföra en sådan höjning av de allmänna barnbidragen, att de uppginge till 100 kronor per månad.

I motionerna I: 487 och II: 564 hade yrkats, att riksdagen skulle besluta att från budgetåret 1962/63 höja barnbidragen med 50 kronor till 600 kronor per år och barn.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner, nämligen

1) motionerna I: 437 och II: 513, såvitt de hänvisats till lagutskott,

2) motionerna I: 487 och II: 564, samt

3) motionerna I: 517 och II: 627, såvitt de hänvisats till lagutskott,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! När jag nu begär ordet i denna frågan emot ett enhälligt utskott, så säger mig erfarenheten i denna kammar, att det skulle vara alltför optimistiskt att tro att det gick att omedelbart vinna gehör för enligt min mening förnuftiga tankegångar. Men jag har ju erfarenhet även av opinionens betydelse i denna fråga, nämligen att högern har tvingats att uppge sitt motstånd mot bidrag till första barnet, och det är en framgång som sporrar. Jag hoppas att också andra partiriktningar skall kunna förmås att ge upp sitt motstånd mot en ordentlig förbättring av barnfamiljernas läge. Därför är det motiverat att med några ord beröra de syften som vi haft med de två motioner som behandlas i detta utlåtande.

Jag vill bara erinra om ett par saker. När vi i riksdagen 1947 beslöt införa allmänna barnbidrag, var det främst två syften som man ville främja. För det första ville vi avskaffa den ojämna verkan i skatteavseende för små inkomsttagare, som de tidigare barnbidragen hade. För det andra var målsättningen att alla barn så småningom skulle få li-

ka startmöjligheter i livet, oberoende av föräldrarnas inkomster.

Nu, snart 15 år efteråt, måste man ställa frågan: Har dessa syften uppnåtts? Jag tror att de flesta måste erkänna att så inte är fallet. Skattemässigt sett är det uppenbart att flerbarnsfamiljerna nu står i ett sämre läge i förhållande till de barnlösa än vad de gjorde vid barnbidragens införande. Det sammanhänger med de väldiga skattestegringar som företagits, med penningvärdeförsämringen och annat, som jag inte skall nämna i detta sammanhang. De utgående barnbidragen uppväger inte alls dessa negativa sidor av utvecklingen.

I verkligheten innebär ju inte höstriksdagens beslut att höja barnbidragen med en hundralapp att bidragens realvärde återställdes till 1948 års nivå. De skulle kunna komma någonstans i närheten av 1948 års realvärden, om riksdagen gick med på den lilla höjning som vi föreslagit, nämligen med 50 kronor för detta år. Men nu gäller det inte bara att återställa realvärdet. Det gäller något mera. Barnfamiljerna utför en mycket betydande fostrargärning, en gärning av avgörande vikt och betydelse för hela vårt folks framtid, och därför bör icke minst samhället visa betydligt större uppskattning av deras insatser och se till att deras försörjningsbördorna verkligen lättas. De nödvändiga ekonomiska resurserna har vi. Det är bara svepskäl, när man säger något annat.

Jag vill erinra om att en av socialstyrelsens föranställda utredning, som publicerades för några månader sedan, uppskattade enbart kostnaderna för barnens individuella konsumtion i en tvåbarnsfamilj till 3 260 kronor om året och i en trebarnsfamilj till 4 900 kronor. Nu får de en viss kompensation. Tvåbarnsfamiljen får barnbidrag med 1 100 kronor och trebarnsfamiljen med 1 650 kronor, men detta innebär långt ifrån någon utjämning mellan barnfamiljerna och de barnlösa familjerna. För att undvika missförstånd vill jag understryka att dessa kostnader bara gäller den individuella konsumtionen, alltså huvudsakligen mat, kläder och skor men ing-

Om höjning av de allmänna barnbidragen

enting i övrigt vare sig beträffande bostäder, resor eller andra förnödenheter som hör till en människas livsföring.

Vi har ju, herr talman, i ett par motioner föreslagit att riksdagen skulle ta åtminstone ett första steg för att ändra på detta som vi anser orättvisa förhållande genom en blygsam höjning av de allmänna barnbidragen med 50 kronor från den 1 juli, så att de kommer upp till 600 kronor om året, vilket skulle något så när motsvara det realvärde som bidragen hade när de infördes.

Vi har vidare förordat en utredning som tar sikte på att man skulle lägga upp en långtidsplan eller en plan för 1960-talet med målsättning att stegvis höja barnbidragen till 1 200 kronor om året. Mot bakgrunden av de siffror jag nyss anförde ur socialstyrelsens utredning tycker jag att vi alla kunde vara överens om att detta inte är något fantastiskt förslag. Det är ett förslag som mycket väl står i samklang med den bistra verklighet, i vilken många tusental och hundratusental av dessa familjer lever.

Utskottet avvisar vårt förslag och har gjort det flera gånger förut, senast förra året. Jag skall erkänna att skrivningen är ganska välvillig på de flesta punkter, men barnfamiljerna är inte hjälpta med en aldrig så välvillig skrivning, och de är inte heller hjälpta med en hänvisning till sittande utredningar. De vill med rätta ha konkreta åtgärder vidtagna så snabbt som det är möjligt.

Jag vill, herr talman, med dessa ord bara yrka bifall till motionerna 487 och 437 i denna kammare.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Frågan om barnbidragens höjd prövades så sent som i höstas i samband med propositionen nr 188, och då förelåg också yrkandet om höjning till 600 kronor. Vi stannade emellertid för det förslag som förelåg i en särskild proposition om barnbidrag i anslutning till propositionen 188 och som innebar en höjning med 100

kronor till 550 kronor. Vi har nu inom utskottet fattat saken på det sättet, att det väl knappast kan vara att räkna med att riksdagen skulle ändra uppfattning från december månad i fjol till februari i år och vara villig att ytterligare höja barnbidragen med 50 kronor, såsom yrkats av herr Öhman i hans motion.

Det är inte så lätt att få fram en objektiv statistik över barnkostnaderna. Även om socialstyrelsen har kommit fram till en kostnad av ungefär 3 000 kronor per år, kan man utan statistik konstatera, att flertalet av våra barnfamiljer inte har möjlighet att betala en sådan kostnad, eftersom årsinkomsten inte ger täckning härför — de måste försöka klara sig på mindre. Frågan i vilken utsträckning samhället skall bidra till barnkostnaderna har heller aldrig tagits upp till prövning, och följaktligen har man inte fastställt någon målsättning.

Man kan inte heller värdera barnen i pengar, ty det är med barn som med så mycket annat. Barnen har sitt egenvärde för barnfamiljerna, och de flesta skulle väl ha sina barn, även om de inte fick några bidrag. Barnbidragen motiveras inte främst med att de skall ge hjälp till barnens uppfostran, utan det har varit fråga om att utjämna kostnaderna mellan barnfamiljer och barnlösa för att göra det möjligt för barnfamiljerna att leva på en litet högre standard än eljest — framför allt att hålla en högre bostadsstandard, och i det syftet utgår utöver barnbidragen särskilda sociala familjebidrag till bostaden.

Vi inom utskottet har emellertid i detta sammanhang inte ansett oss ha någon anledning att ta upp till vidare behandling de problem som hör samman med barnkostnaderna eller frågan i vilken form samhället skall ge sitt stöd. Socialministern har ju uttalat, att man bör ytterligare pröva de familjevänliga bostadsbidragen, ge dem en mera generell karaktär och låta dem utgå utan den ganska restriktiva inkomstprövning som för närvarande sker. Därför är det möjligt att man kan företa en utjämning av barnkostnaderna även på annat sätt än

Om höjning av de allmänna barnbidragen

uteslutande genom en höjning av de allmänna barnbidragen.

Herr talman! Jag ber med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Utskottets ordförande erinrar om att riksdagen i höstas beslutade om en höjning till 550 kronor och säger att utskottet därför inte trodde att det var möjligt att ändra på beslutet. Men i den närmast föregående fråga vi behandlade ändrade riksdagen utan vidare på ett beslut av föregående års riksdag — riksdagen beslöt nämligen nu att förlänga repetitionsövningarna från 25 till 30 dagar. Varför kan man inte ändra i det ena såväl som i det andra fallet?

Jag vill också erinra om att vi även vid höstriksdagen framförde de synpunkter som jag i dag ytterligare har aktualiserat. Vi menar att man måste driva på opinionen.

Jag skall inte ge mig in i en diskussion om socialstyrelsens beräkningsgrunder för barnkostnaderna. I motsats till herr Strand tror jag dock inte, att kostnaderna är för högt beräknade, om man skall låta barnen få del av den höjda standard, som det så ofta talas om här i landet. Det är sant, som herr Strand yttrade, att det när det gäller många barn inte är möjligt att få täckning för en genomsnittlig kostnad av 3 000 kronor om året, men detta ger riksdagen så mycket större anledning att ta itu med problemet och tillse att en högre standard kan skapas.

Vad samhällets andel i de faktiska barnkostnaderna beträffar har vi varit så blygsamma att vi endast sträckt oss till att föreslå att samhället bör betala en tredjedel, medan två tredjedelar skulle läggas på föräldrarna. Inte ens detta yrkande har utskottet emellertid velat ta hänsyn till.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Herr Öhman har ju tillhört denna kammare så länge, att han väl bör ha observerat att det är vissa

ärenden, som återkommer varje år och då fordrar beslut. Bland dessa räknar jag beslutet föregående år om kortare repetitionsövningar som provisoriskt eller som i varje fall icke definitivt. Följaktligen kan det bli nödvändigt att i samband med en ny prövning inta en annan ståndpunkt än som skedde ett tidigare år. Det beslut, som i december fattades om barnbidragets höjd, har jag däremot betraktat vara av den beskaffenheten att anledning saknas att ompröva det två eller tre månader senare. Man avvägd barnbidragen med hänsyn till förhållandena hösten 1961 och på ett sådant sätt att ingen på allvar räknade med att bidragsfrågan skulle tas upp igen under lät oss säga januari månad 1962, då nu ifrågavarande motion är väckt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan.

Därefter gjordes i enlighet med de yrkanden, som framställdes beträffande punkten 1 propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 437; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Härpå gjordes enligt de rörande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionen I: 487; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls sedermera vad utskottet i punkten 3 hemställt.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring av lagen om rätt till fiske, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om översyn av lagstiftningen beträffande
köp av skog på rot

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av motioner om översyn av lagstiftningen beträffande köp av skog på rot.

Tredje lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 32 i första kammaren av herr *Jonasson* samt nr 61 i andra kammaren av herrar *Wahrendorff* och *Larsson* i Hedenäset.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam översyn av lagstiftningen beträffande avtal om köp av skog på rot i enlighet med vad i motionerna anförts.

Motionärerna hade i första hand motiverat sin begäran om översyn av lagstiftningen på ifrågavarande område med att behov skulle föreligga av en förkortning av maximitiden för upplåtelse av skogsavverkningsrätt. Enligt gällande lag finge upplåtelse av rätt att annorledes än till husbehov avverka skog ej avse längre tid än fem år. I motionerna hade föreslagits, att maximitiden skulle bestämmas till tre år i Dalarna och Norrland samt två år i övriga delar av landet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 32 och II: 61, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Olsson*, *Ernst*, och herr *Jansson* i Benestad, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 32 och II: 61, i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening måtte giva till känna vad reservanterna i sitt yttrande anförde.

Reservanterna — som, i likhet med motionärerna, ansett en kortare maximitid angelägen — hade bland annat funnit sig böra förorda, att spørsmålet om en förkortning av maximitiden för upplåtelse av skogsavverkningsrätt, vilken fråga aktualiserats även genom lag-

beredningens år 1960 framlagda förslag till jordabalk och torde komma att övervägas i anledning härav, vid den fortsatta beredningen av ärendet skulle ägnas särskild uppmärksamhet.

Herr **OLSSON, ERNST**, (cp):

Herr talman! Till det nu föredragna tredje lagutskottets utlåtande är fogat en reservation av mig och herr *Jansson* i Benestad. Jag har begärt ordet för att göra några erinringar i anledning av denna reservation.

Den fråga som tas upp i det motionspar som ligger till grund för utskottets utlåtande, är ingen nyhet för kammaren. Riksdagen avskog liknande motioner vid fjolårets riksdag på hemställan av ett enigt utskott med den motiveringen att det särskilt för södra Sveriges vidkommande men även i Norrland numera torde höra till undantagen, att rotposter försäljes och kontrakt upprättas utan att det i kontrakten angives en kortare avverkningstid än fem år — i allmänhet angives två år.

Att döma av vissa undersökningar, som jag har gjort, förekommer fler kontrakt — särskilt med bolag — utan angiven avverkningstid än man tror. Även i södra Sverige förekommer det, herr talman, att man tillämpar detta system vid upprättandet av köpekontrakt rörande skog på rot. Det är sålunda ingen lokal företeelse att man inte anger någon tid i kontraktet, inom vilken avverkningen skall vara avslutad, utan rotposten får stå kvar tills den maximala tiden av fem år är nådd. På det sättet gör ju bolaget, köparen, en betydande vinst tack vare den årliga tillväxten. Samtidigt uppstår inte bara en förlust för säljaren, utan ur skogsvårdande synpunkt inträder även den olägenheten att man fördröjer tiden för skogsplantering och andra skogsvårdande åtgärder. Börjar man i större utsträckning skjuta fram avverkningstiden allt längre från kontraktsskrivningen, kommer ju den nuvarande lagstiftningen, som vi haft sedan år 1907, att hindra en rationell skogsvård. Vi kommer därmed att göra en nationalekonomisk förlust. Därför

Om översyn av lagstiftningen beträffande köp av skog på rot

skulle en förkortning av den till fem år maximerade tiden få en ganska stor betydelse även för samhällets del.

Våra skogsbilvägar har ju byggts ut avsevärt under de senaste årtiondena, vilket också talar för en kortare avverkningsstid.

Det är riktigt — vilket utskottet pekar på — att skogsägarna har sina egna intresseorganisationer, som kan medverka till att det inte skrivs några köpekontrakt utan att det angives en kortare avverkningsstid. Tyvärr är emellertid inte alla skogsägare med i organisationerna. För min personliga del tror jag, att en stor del av de skogsägare, som säljer skog på rot, är gamla och sjuka människor eller av andra anledningar förhindrade att själva hugga och driva ut skogen. Detta är kanske en av anledningarna till att missbruket har blivit större.

Motionärerna har vidare som stöd för kravet på en översyn ansett att det bör klargöras i lag i vad mån upplåtelse av skogsavverkningsrätt är att anse som köp av lös egendom samt att behov föreligger av regler om ersättning i fall då rotpost ej avverkas inom avtalad tid. Vi förutsätter i reservationen, att även denna fråga uppmärksammas vid den fortsatta behandlingen av lagberedningens förslag.

Herr talman! Vi reserverar oss anser att det är mycket som talar för att den maximala tiden av fem år blir avkortad. Jag ber därför att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Som motionär i denna fråga skall jag be att få framföra några synpunkter — jag skulle annars ha kunnat helt ansluta mig till vad som här framförts av herr Ernst Olsson.

I en motion, som väcktes i fjol, framförde vi ett direkt yrkande om förkortning av tiden för köparnas rätt att låta en rotpost stå kvar. Tyvärr vann inte den motionen riksdagens bifall. Man hade stora sympatier för motionen, men

det ansågs att det här gällde ett alltför stort område för att man skulle kunna fatta ett direkt beslut i frågan. Vi har därför i år återkommit med ett krav på en utredning.

Jag beklagar att utskottet har intagit en så negativ inställning i en så pass viktig fråga både för den enskilde och för samhället som sådant. Jag förstår helt enkelt inte vilka motiv som ligger bakom utskottets avslagsyrkande. Lagen är över 50 år gammal. Det gläder mig att se jordbruksministern närvarande när vi diskuterar denna fråga. Jag hoppas verkligen att vi skall få denna sak ordnad, även om detta inte kan ske med anledning av denna motion.

Jag vill säga att förhållandena har ändrats kolossalt sedan lagen antogs. Den utveckling som skett från början av 1900-talet till 1960-talet är enorm. Vi har fått nya maskiner och nya redskap, som gör det lättare att ta fram skogen. Vi har fått skogsbilvägar, och därigenom förkortas drivningsvägarna. Orsaken till att man ville ha en tid av fem år var ju att det kanske var rätt svårt för många att driva ut en sådan här post så hastigt — det kunde bli snövintrar, vintrar med dåligt underfrusen mark o. s. v.

Den skillnaden har också inträffat, att samhället ställer betydligt högre krav på skogsvården. Det har samhället rätt att göra, ty detta är en nationalekonomisk fråga av betydande mått. Men genom denna långa avverkningsstid, denna långa väntan, som nu sker, utnyttjar — som herr Olsson sade — bolagen tillväxten för att tjäna pengar därpå. Det har gjorts en utredning inom Mellersta Västerbottens och Skellefteortens skogsägarföreningars områden, och den utredningen har redovisats av jägmästare Jan Häckner. Om vi läser den utredningen, finner vi siffror, som ingen skulle kunna tro är sanna. Utredningen har visat att om man alltså låter fröträd stå kvar, dessa »överståndare» — som vi säger på skogsspråk — de utstämplade stammarna under denna femårsperiod ökat sin kubikmassa med 68 procent och sitt värde med 165 procent. Denna kraftiga

Om översyn av lagstiftningen beträffande köp av skog på rot

värdestegring är till stor fördel för bo-lagen, alltså för köparna. Vi förstår att detta är till nackdel för dem som sålt. Nu kanske någon här skulle tro att det var oklokt av vederbörande att göra en utstämpling vid ett sådant tillfälle och inte utnyttja en sådan ökning av kubikmassan och värdet, men så är det inte. I dessa fall gällde det »överståndare», och vi förstår att det ur skogsvårdssynpunkt är till stor nackdel, när de stora arealerna inte ger full avkastning. Det är ur skogsägarnas synpunkt en stor förlust att de inte kan få bort denna skog.

Skogsvårdsåtgärderna har försvårats och vi har många exempel på detta. Vi bör ha klart för oss att skogen skall skötas och att det skall planteras så att vi får skog tillbaka. Men genom det förfaringsätt som nu tillämpas på vissa håll är det stora värden som går till spillo. Jag har studerat listan över de ledamöter som var närvarande vid tredje lagutskottets utlåtande vid frågans behandling, och jag måste säga att jag blev minst sagt förvånad när jag såg att människor, som sysslar med skogsvårdsåtgärder, hade hjärta att gå emot en sådan här motion.

Nu är det ju så att jordabalksutredningen håller på med sitt arbete, men utredningen vill för sin del inte förkorta avverkningstiden, och det vill inte tredje lagutskottet heller. Reservanterna vill däremot göra det, och jag måste säga att reservanterna i stort sett har tillmötesgått önskemålen i motionen.

Jag vill därför yrka bifall till den reservation som här föreligger.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Som herr Jonasson redan har nämnt är det andra året i följd som samma motion återkommer, och man kan väl inte säga så mycket om det, men å andra sidan tycker jag att det är för mycket begärt av honom att kräva, när riksdagen i fjol på utskottets hemställan avslog hans motion, att tredje lagutskottet nu skall biträda den. Det är givetvis riksdagsmännens rättighet att väcka samma motion hur många

år som helst i följd — det kan ingen förmena dem — men vad man från dessa motionärers sida ändå inte bör kräva är att utskottet, som det ena året har kommit underfund med att det måste avslå motionen, det andra året skall vara berett att ta motionen.

Jag väckte i min ungdom i andra kammaren samma motion tvenne år i följd, men när motionen kom upp andra året visade utskottets ordförande ett så bistert ansikte och uppträdde så ovänligt mot mig, att jag aldrig kom tillbaka med samma motion. Så gör vi emellertid inte i tredje lagutskottet. Vi har i år likväl som tidigare ingående diskuterat herr Jonassons motion, och vi har gett en så välvillig skrivning som över huvud taget någon motionär kan begära, om inte motionen bifalles.

Utskottet och reservationen skiljer sig inte i sak. Vi är ju båda överens om herr Jonassons linje då det gäller avverkningarna, som bör komma före tredje året, och samma uppfattning har ju reservanterna. I stort sett råder sålunda ingen skillnad mellan oss. Jag har svårt att begripa varför herr Jonasson nu yrkar bifall till reservationen, som ändå går emot hans motion om en utredning. Reservanterna anser inte heller att det är lämpligt att göra en utredning nu, och därför kan man fråga sig om inte herr Jonasson antingen har läst fel i reservationen eller också kommit underfund med att tredje lagutskottet inte är så negativt i denna fråga som han har velat göra gällande. Vi anser alltså liksom motionären att avverkning av ifrågavarande skog bör ske inom treårsgränsen, och utskottet konstaterar, vilket inte ens herr Jonasson kan förneka, att längre tidsperioder än tre år numera sällan förekommer.

Ja, utskottet har till detta givit motionären ett varmt finger då utskottsmajoriteten i slutet av sitt utlåtande skriver: »Det kan således ifrågasättas, huruvida ej en närmare reglering rörande upplåtelse av skogsavverkningsrätt är påkallad. En eventuell ny lagstiftning synes ej lämpligen kunna begränsas på sätt motionärerna angivit utan torde

Om översyn av lagstiftningen beträffande köp av skog på rot böra avse institutet i dess helhet och möjligen även vissa närliggande rättsområden. Lagberedningen har i förslaget till jordabalk jämväl upptagit frågan om behovet av en specialreglering i ämnet.»

Jag begär inte med detta att herr Jonasson skall tacka tredje lagutskottet, men jag tycker i alla fall inte att han skall beskylla utskottet för att vara negativt i denna fråga, när vi är så välvilliga och nästan ömma om motionären, att vi på detta sätt skriver att han långa stycken har rätt och att vi för vårt vidkommande gärna vill hjälpa till i fortsättningen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr JONASSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle givetvis vara mycket tacksam mot tredje lagutskottet för att det har velat behandla och avslå denna motion, men tyvärr hjälper man inte de människor som har råkat i en besvärlig situation på detta sätt.

Herr Lindahl, min gode bankkamrat, sade här att riksdagen i fjol avtog samma motion och att jag därför inte borde ha kommit tillbaka med den. Får jag då ställa en fråga till herr Lindahl. Hur många motioner skulle det finnas här på riksdagens bord, om alla som tidigare varit framme hade helt avsågats?

Man kanske kan säga att vi har fått en välvillig skrivning, men det hjälper inte här. Vad jag närmast här skulle vilja fästa kammarens uppmärksamhet på är att herr Lindahl säger att det inte föreligger någon skillnad mellan reservanterna och utskottsmajoriteten. Jag ber då att kammarens ledamöter läser överst på sidan 5 i utskottsutlåtandet där det heter: »Yrkandet om utredning torde för övrigt böra avvisas re-

dan därför att frågan aktualiserats genom lagberedningens år 1960 framlagda förslag till jordabalk och torde komma att övervägas i anledning härav. I förslaget har, som anmärkts i den tidigare redogörelsen, den nu föreskrivna längsta tiden för ifrågavarande upplåtelser bibehållits.»

Utskottsmajoriteten anser sålunda att tiden skall bibehållas.

Reservanterna säger däremot på nästa sida: »I förslaget har den nu föreskrivna längsta tiden för ifrågavarande upplåtelser bibehållits. Utskottet, som i likhet med motionärerna anser en kortare maximitid angelägen...» Det är där skillnaden ligger, herr Lindahl, mellan utskottet och reservanterna.

Vidare säger herr Lindahl att de längre tidsperioderna inte utnyttjas i så många fall, men det förekommer dock. Det gäller, som herr Olsson sade, närmast änkor och sådana människor som inte kan avverka själva. Det är vår plikt att hjälpa dessa och det har riksdagen en möjlighet att göra nu.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Herr Jonasson har riktat några älskvärda ord till en av ledamöterna i tredje lagutskottet som varit med om detta ärendes behandling. Därvid avsåg han mig. Jag hade tyvärr inte tillfälle att vara med när utskottsutlåtandet justerades, men i stort sett är jag nöjd med skrivningen.

Först vill jag säga herr Jonasson, att jag kan oreserverat hålla med honom om att avtal om rotförsäljning av skog bör göras så kortfristiga som möjligt. Ur bl. a. skogsvårdssynpunkt är det önskvärt, att sådana avtal begränsas till högst ett år. Men saken är ju inte så enkel att man kan göra detta, ty bevisligen ligger det så till, att det ännu förekommer trakter i vårt land, där man inte med säkerhet kan driva ut virket ens inom tre, fyra eller fem år. Det är därför man har denna spännvidd kvar i lagen, att tiden i vissa undantagsfall kan förlängas in till fem år så att de rent lokala förhål-

Om översyn av lagstiftningen beträffande köp av skog på rot

landena — ofta klimatiska — skall göra det möjligt att företa avverkningen.

Nu tycker jag nog att både herr Jonasson och herr Olsson gör för stor sak av denna giltighetstid. Det är ju fråga om en maximitid och ingenting annat. Det står alltså var och en fritt att begränsa tiden efter önskan. Man kan begränsa den till ett år eller två år, men man kan också begränsa den till sex månader. Jag skrev ett avverkningskontrakt i december, i vilket föreskrevs att virket skulle vara inte bara avverkat utan även utforslat från skogen och dess närhet före den första maj i år. Man har sin frihet att skriva kontraktet så som man tycker är lämpligast. Maximitiden av fem år är bara till för undantagsfall, då man inte är säker på att kunna företa avverkningen på kortare tid. Och detta i säljarens eget intresse.

Det förefaller mig som om herr Jonasson förväxlade maximitiden och förmågan att skriva kontrakt. Det är tydligen i fråga om kontrakteringen av avverkningsrätten det brister. Vi har rätt att inom femårsperioden stadfästa vilken tid som helst, likaså vilka villkor som helst för avverkningen. I södra Sverige begränsar vi numera i regel tiden till ett år. Genom mina händer har gått många tusen avverkningsposter, omfattande miljontals kubikmeter, men vi har aldrig som jag kan erinra mig haft något bråk i fråga om en avverknings utförande.

Jag skulle tro att det i dag är rätt äventyrligt att nämnvärt inskränka på lagens fem år — inte för sydsvenska förhållanden men för Norrland; och jag anser nog att man skall ha samma tidsbegränsning för hela landet. Kanske man kunde inskränka tiden något år, men att tiden är mogen för det vågar jag inte ta på mitt ansvar. Den frågan är främst beroende av i vilken takt vi kan bygga ut vårt skogsbilvägnät och andra kommunikationsleder, ty det är på grund av transportförhållandena som ännu de längre avverkningstiderna bör bibehållas. Ni bör komma ihåg att förhållandena i en del landsändar är såda-

na, att man på grund av transportsvårigheterna inte har kunnat återkomma med avverkningar mer än kanske vart femtionde år! Jag var i Jämtland för några år sedan — jag erinrar mig det just nu — och besiktigade bl. a. en ny skogsbilväg. Man hade sedan 1902 inte gjort någon avverkning i de trakter den vägen nu nådde. Jag vill alltså framhålla som en brist inom vissa landsändar att man inte lärt sig skriva kontrakt, d. v. s. att skogsägarnas egna organisationer inte tagit upp denna fråga och att skogsägarna inte heller sökt kontakt med skogsvårdsstyrelsen och fått de råd beträffande kontraktsskrivning som är nödvändiga. Det är det som är den springande punkten, nämligen att man skall skriva kontrakt som garanterar att avverkning sker inom rimlig tid och som reglerar även andra förhållanden, t. ex. rätten till eventuellt kvarstående skog. Kanske skogsägaren vidare önskar t. ex. att köparen med hänsyn till skogsvården skall vara skyldig att avverka alla stämplade träd; då bör även en bestämmelse härom intagas i kontraktet.

Herr talman! Jag har inte mycket mer att säga. För mig är maximitiden inte det avgörande, utan det är sättet för kontraktens uppgörande. Detta är i viss mån en utbildnings- och upplysningsfråga. Det är där som det förefaller att brista i t. ex. Värmland. Min egen erfarenhet från södra Sverige är att det endast är i rena undantagsfall som det numera uppstår tvister eller olägenheter av denna art vid försäljning av rotposter.

Utskottet har även tagit upp en del andra frågor. Man berör bl. a. frågan om en närmare reglering av skogsavverkningsrätten ur mera juridiska synpunkter och ifrågasätter om det här behövs en översyn. Man är inte helt på det klara med om rotposterna skall anses som köp av lös egendom, medan skogen i övrigt betraktas som fast egendom. Jag tycker att utskottet även härvidlag har funnit den lösning som är bäst för dagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om översyn av lagstiftningen beträffande köp av skog på rot

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Herr Hansson i Ronneby säger att han oreserverat håller med mig om att det bör vara en kort avverkningstid. Om vi är överens om den saken kan man väl inte som herr Hansson yrka på att den nuvarande ordningen skall få fortsätta. Det är väl en enkel ekvation.

Herr Hansson säger vidare att det behövs en maximitid. Det är klart, men den kan väl inte behöva vara så lång som 5 år. Kontrakten kan skrivas såsom man vill, förklarar herr Hansson, och man kan där ange en bestämd tid. Visst kan man det, och det gör också de som är vakna och följer med, men det är många människor som inte klarar upp en sådan sak. Det är många som har ringt till mig och beklagat sig och vädjat att vi skall göra något åt denna sak.

När domänverket säljer skog, garderar sig verket alltid och har en viss bestämd tidsplan för när virket skall vara undan. Stifts nämnderna gör på samma sätt. Stifts nämnden i Värmland har den bestämmelsen, att om något inträffar som gör att köparen inte kan få ut virket, så förbinder han sig enligt avtalet att betala en viss extra ersättning för den längre tid som virket står kvar.

Jag förväxlar ingenting här, herr Hansson. Vi kommer dock aldrig ifrån att när ingenting skrivs i ett kontrakt, kan vederbörande bolag (köpare) låta skogen stå i upp till fem år enligt nuvarande ordning. Den tiden är för lång och det är detta som vi vill komma till rätta med.

Sedan talade herr Hansson om att skogsägarföreningarna kunde klara det här. Ja, om vederbörande utbjöd sina försäljningar till skogsägarföreningen, vore saken klar, men det är inte så det går till. Genom en utredning skulle man kunna åstadkomma en förnuftig uppläggning med föreskrifter om en rätt kort tid och ersättning, därest särskilda omständigheter inträffar som gör att vederbörande inte kan ta ut virket. Det går inte att ursäta sig här, herr Hansson! Det är bolagsintressena som dominerar.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Jag vill endast säga till herr Jonasson, att vi inte har några bolag i Blekinge, men vi har desto fler bönder. Som herr Jonasson vet är Blekinge landets mest utpräglade småbrukarlään, och det är bl. a. småbrukarnas intressen som skogsvårdsstyrelsen har att beakta.

Herr Jonasson säger att om ingenting skrivs i ett kontrakt, så gäller lagen. Det är riktigt, men felet är att det inte skrivs någonting i kontraktet. Skriv dit bestämmelser, så är ni på den säkra sidan! Det hör väl bl. a. till skogsägarföreningens uppgift att lämna den service till sina medlemmar som krävs för att riktiga kontrakt skall bli skrivna. Detta är också skogsvårdsstyrelsens uppgift. I vår undervisning lär man bl. a. ut vad ett kontrakt bör innehålla. Är det någon som ändå inte klarar det, har han läns skogsvaktaren att vända sig till. Det gör man också, hur gammal eller sjuk man än är. Därför har jag också i motsats till herr Jonasson sluppit telefonpåringningar om sådana ting. Det har ordnat sig ändå.

Herr JONASSON (cp):

Skogsägarföreningarna har inte monopol på att köpa allt virke av skogsägarna. Hur skall då skogsägarföreningarna kunna blanda sig i det här? Det är rent omöjligt. Här gäller det att genom lagstiftning rätta till förhållandena, det kommer vi inte ifrån.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen enligt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Jonasson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given

varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hansson, Nils*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 98;

Nej — 14.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av motioner om giltigheten av utländskt körkort, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet från och med den

5 till och med den 11 mars 1962 för att i Wien deltaga i en konferens om utlandshjälpsfrågor.

Stockholm den 28 februari 1962

Alva Myrdal

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 82, till Konungen i anledning av den av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under för flera huvudtitlar gemensamma frågor behandlade frågan om sommartidstjänstgöringen i statsförvaltningen.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 31 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 48, angående omorganisation av de fiskesakkunniga organen i vattenmål, m. m.;

nr 56, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); och

nr 65, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.44.

In fidem

K.-G Lindelöw